

„Varpas“ išleidžiamas
Ragainėje 20 kiekvieno
mėnesio. Metinė prekė
su prisiuntimu:
Rusijoje uždeng-
tose gromatose . 6 rubl.,
Prusuose 4 mark.,
Amerikoje ir kitur 5 mark.

VARPAS

Apgarsinimai „Varpe“
kaštuoja už kiekvieną ke-
tvirtai dalį eilutę smulkių
raštu spaustą 20 pfen. arba
10 kap., priimami „Varpo“
išleistuvėje Ragainėj,
(Ragnit, Ostpreussen).

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Italpa: Pasipažikime, j-a. — Visi ant lietuvių, v. Ps. — Jurgis Durnelis, lenk. parašė Brolis, liet. išv. V. K. — Privatiška ir draugijine ukės organizacija. Liutas. — Audiatur et altera pars, Šernas. — Lietuviška gramatika, parašyta kunigo Mikolo Miežinio. Tilžėje. 1886., K. Ob. Tėvyniški varpai, Q. D. ir K. — Mikroorganizmai. — Iš visur, Dagis. — Korespondencijos. — Politika. — Muzika. — Gromatnyčia. — Apgarsinimai.

Pasipažikime.

Daugel yra tautų ir gaivalų, nors ne vienokiame su mumis padėjime esančių, bet kurių padėjimas artinasi prie musišio ir kurių gyvenimo išlygos panašios ant musiškių. Toksai padėjimas, rodo, turētu artėti prie savęs tuos gaivalus į draugiją — nes sunkus padėjimas, reikalai pačio gyvenimo prie to priverčia. Susiartinimas, jai ne išgelbetu mus iš visų nelaimių — tai jau tikrai lengvitu darba, priduo tu drausybės ir ramumo darbininkams, o gal, nelaimės laike, paduo tu pagelbos ranką nors ir svetimos kilmės draugai; žinoma, prigulētu atsilygėti vieni kitiems. Simpatija tarp silpnųjų ir nelaimingų turētu lengviti spaudžiančią ranką, mažėti drausybę spaudikų, ir tuom pačiu jau stabdytu daugumą visokių skirtingų įstatų, išdavinėjamų šiandien dėl pančiojimo nelaimingų gaivalų, ne turinėjų nėjokių apginėjų, ne teisybės dėl savęs. Koliaik tarp prispaustuųjų nėra nėjokio susirišimo, koliaik, kaip lygšiol, viens į kitą, vietan geismo laimės, šnaurooja ir pavydi mažiausio gero, naikitojai tautiškių skirtybių gal drąsiai darba lyginimo atlikti, pančiojant paeiliui vieną po kitam vis smarkyn. Taip ir atsitinka, kaip mums parodo nors tekantis ketvirt-amžis gyvenimo smulkių Rusijos gaivalų, — o kas pikčiausiai, kad raišiotojai skriaudžiamų gaivalų tankiai, vietoj užtarimo už nuskriaustus, atranda pagelbotojus ir pagirtojus tarp esančių tokiame pat padėjime. Nors raiščiai, kuriais šiandien pančioja vienus, ryt tenka ir tiems pagelbotojams ir pagirtojams. Bet kas iš tokio pasielgimo naudojo, kas ir dabar da naudoja? Tikrai, ne tie, kurie šaukia tarpinikystės valdytojų, bet tikrai tarpinikai, kurie spausdami abi nesutinkančias puses — taiso vietą tikrai savo numylėtiems ir tuom pačiu taiso kelę istautijimo svetimų gaivalų. Svetimi nuvargėti gai-

valai, pajutę nelaime, tiktai vaitoti moka. Bet ka daryt, kad vaitojimo nieks ne klauso?

Po lenkų maištui 1863 m., kada valdytojais išveržė visiškai ir šešėli valdžios iš lenkų rankų ir visiškai juos pančiojo, lietuviai iš pradžios džiaugėsi iš to, laukdami sau naudos iš supančiojimo kitąkart savo ponų. Bet atsitiko, ko iš pradžios ir nepajuto: kad drauge su viržiais ant lenkų puolusiais, da skaudesni ir smarkesni pateko lietuviams; kad ant jų dvasios ir, sakykime, ekonomiško buvio nauji mūsų apginėjai daugiaus stabdymų uždėjo nēkaip senieji ponai lenkai. Kada vėl dabar lietuviai pradėjo krutėti, — turėdami tėvynei uždraustą darba, dirba po apdanga teisingesnės valdžios Vokietijoje, arba Amerikoje, mūsų kaimynai, pavydi ir to krutėjimo ir valios ant to svietur mums duotos: yra lenkai, ypač drauge gyvenantieji, kurie skundžia mus prieš Rusijos valdžias, buk mēs esą, nihilistais, socialistais ir anarchistais, kuriuos valdžiai priguli visomis savo pajegomis naikiti. Tokiu budu prie mūsų naikinimo tuli lenkai esti pagelbininkais ir nelaimingais pagirtojais valdžių, pančiojančių drauge su mumis ir pagelbininkų brolius. Ne sakome, kad visi lenkai butu žlibais ir nenumanytu, kad tokiu pasielgimu ne gal prie savęs priartėti lietuvius ir tarp jų savo vadovystę užlaikyti. Bet nenumanome, kodel apskundimai atsiradę viename laikraštyje, ne pateko nupeikimo kituose? kodel viską matantieji rašėjai-reporteriai nežino apie skundus laiškuose tiesiog valdžioms ant lietuvių dirbančių dėl užlaikymo savojo tautiško individualizmo paduotos? Ar gi visi pagiria savo denūcijantus? Ar pagiria savųjų stabdymą mūsų pasikėlimu ir išdirbimą gyvenimo išlygų? Jaigu taip, tai štai klausymas: delko taip daro?, ką gi mislyja dėl savęs naudoti? — pirmiausiai turi laimėti neužkantą lietuvių — o toliaus, jaigu ir priimsime,

kad valdžios su lenkų pagelba mūs išnaikytu — tąsyk ką lenkai laimētu? Jug valdžios naikina tautišką individualizmą svetimų gaivalų tiktai dėl naudos savojo valdančio gaivalo, nemislydamos visai mūs sutremtus lenkams atiduoti. Tas rodos aiškiai matomas valdžių pasielgimas su visais svetimais valstijos gaivalais. Šiandien mes su rusiniais ir da beveik miegančiais baltrusiais esame už krašto: daugumas valstijos raiščių, kokie pasieke kuną Lenkijos, turi but išbandyti pirma ant mūsų kuno — t. y. mės užlaikome jai ne visus, tai daugumą įstatų priešingų lenkystei. Išnaikinus kraštinius, valdanti tauta tiktai pasistiprjtu ir įgautu didesnę galybę dėl naikinimo tolesniųjų. Į tą, kad lietuviai, rusinai galētu virsti į lenkus, lenkai gal ir netikė, nes ne tur jie atsakančių delto išlygų o ir norintiems pamesti savo tautystę geriaus priimti tokią, kuri daugiaus naudos duoda. Kokia nauda butu prispaustiems pametusiems savo kailį, lysti į kailį kitos prispaustos tautos? Svetimi Rusijos gaivalai gal tiktai: arba užlaikyti savo individualizmą, arba rusais pastoti. Valdžia, paskirdama visą naudą apdangos savo numylėtiems vientaučiams ir vientikiams, paveikslą užmokesnio už tautiskus jausmus rodo svetiniems savo gaivalams.

Visi svetimi Rusijos gaivalai ir rupinasi tiktai apie užlaikymą savo tautiško individualizmo ir pagerinimo išlygų savo gyvenimo — dėl platinimo nihilizmo ar anarchizmo, kaip mūs apskundžia, nepažįdami nė mūsų darbų nė siekimų, tuli lenkai, sunkeme mūsų padėjime, nė laiko, nė rankų mums neužtenka; taip lygiai kaip neužtenka darbinjų dėl sėjimo tautiškų neapykantų. Mės nenorime erziti ką nors, arba svetimą dirvą užimti, bet tiktai giname savę nuo prapuolimo; ne mislyjame priešintis valdžioms, bet tiktai giname savę nuo neteisingumo tų valdžių, kurioms už mūsų aukas prigul apgyrimas muso buvio. Nuo valdžių mes reikalaujame tiktai, idant mums už mūsų aukas paskirtu, išlygas gyvenimo, daleidžiančias mums užlaikyti savo tautišką individualizmą ir kelti jį atsakančiai šiandieniškam padėjimui ir jo reikalams.

Kokie mūs siekimai, tokie pats ir kitų svetimų gaivalų kaip: latvių, estų, suomių, švedų, baltrusių, rusinų, gruzinų, ormenų, totorių ir kitų — pabudimas tautiškos skirtybės kaip kur jau pasiekė ir tolymą Azija. Ne kitokie gal siekimai ir lenkų? Skiriasi jie gal tuom, kad tarp jų atsiranda da mislyjantieji užlaikyti kulturišką ir tautišką supremaciją tarp senovės Lenkijos gaivalų. Dėlto tarp jų atsiranda skundikai lietuvių krutejimo, nes tas krutejimas, rodos, baisus tiktai tai lenkystės supremacijai, arba tokiems, kurie pasiuntinius į saimą, rusinus, szujomis va-

dina, mislydami tuom juos nubausti, parodyti savo augštybę ir priversti klausyti senovės ponų. Jai-gi siekimai vienokie tai, rodos, keliai, dėl susidraugijimo tų Rusijos gaivalų turētu buti vienokiai ištaisyti. Bet to ne matome: latviai neužsikenčia su vokiečiais, lenkai su lietuviais ir rusiniais, gruzinai su ormenais ir t. t. Geriausioje sutartyje gyvena gal tiktai finlandijoje suomei su švedais — dėlto tenai Rusijos reformos, lyginančios tautišką skirtybę, taip palengva veržiasi. Kitur visur vaidai ir nesutikimai tarp pačių svetimų gaivalų lengvino valdžioms darbą ir davė joms drąsybę duoti sunkius įstatus. Sutartis prispaustų gaivalų labai nepatinka Rusijos patriotams: matome jų laikraščiuose ypač ultrapatriotikuose, krokodilių ašaras, liejamas, matant ar tai neva lietuvius kunigų prispaustus, ar latvius prispaustus vokiečių ir t. t. Laikraštyje Moskovskija Wiedomosti sykį užtėmyjome pašaukimą į pagelbą visų valdžios pajiegų, idant jos ką nors darytu — nes garbingas Moskvos laikraštis užtėmyjo, kad vietą senovės nesutikimų ir vaidų tarp sartų ir turkmenų Turkestano užemė sutartis tarp jų; No w. Wrem., kiek atname, labai užsirustino, kada į rėdytę jo atėjo gromata nuo Gruzino, užtariančio už lietuvius reikaluose spaudos ir lietuviškų mokslaviečių. Pradžia susiartinimo buvo padaryta, bet nė viena pusė ne mokėjo ar ne norėjo arčiaus pasipažiti ir susieiti.

Nauda ir reikalas susidraugijimo skriaudžiamų Rusijos gaivalų, rodos tur but visiems matoma, vienok nieks pradžios ne nori padaryti — vis vieni kitų baidosi: ponai lenkai, nors užbaigė savo ponystę ir valdymą neturtingesnių liuomų, bjauresi ukiškos kilmės lietuvių ir rusinų — neva baidosi, kaipo vierni padonys Rusijos ciecoriaus, mūsų anarchizmo, kaip mūsų darbą vadina. Taip-pat atsitinka, tur but, ir tarpo tenbuvinių priebaltinių rėdybų, jaib melagystei apie vienus, tiki tuojaus kiti. Gali, teisybė, ponui nepatikti ukiška kilmė vienų tautiškų gaivalų, gal kitam nepatikti skirtingas tikėjimas arba ir kas kits gyvenime kaimyno, bet kada tikras reikalas gyvenimo milijonų vientaučių reikalauja susidraugijimo, ar-gi asabiškos pažiūros vieno, arba ir nors tukstančių, tur stabdyti atlikimą to darbo? Ne ant asabiškų simpatijų vienvostovių žmonių pastatyta laimė ir ateitė tautų!

Kad melagystės vienvostovių fanatikų nestabdytu atlikimą darbų ir tautiškų reikalų, priguli, idant melagystoms ne butu vietos. Dėlto, rodos, pirmiausiu reikalu šiandien skriaudžiamų tautiškų gaivalų yra pasipažiti arčiaus tarp šavęs. Tąsyk tikime, kad ir lenkai, pažinę mūsų siekimus ir darbus, nesibaidytu mūsų anarchizmo ir neva neužkantos lenkystės (ko mūsų darbuose visai nėra), bet supratę geriaus ir pažinę mūs,

ne syki, sunkeme reikale, paduotu pagelbos ranka arba nors simpatija už simpatija mokėtu — ne klausytų jai melagingo apkaltinimo. Susigyvenimas ir asabiški susinešimai ne visiems išgalimi, bet daugums gali, pažinęs kalbą draugingų kaimynų, iš jų raštų juos pažinti. Jai reikalinga yra dėl moksliskų ir kulturiškų dalykų pažinti kalbą augštos kultūros tautų, tai politiskas reikalas mūsų tautos, liepia mums pažinti ir kalbas kaimynų vienokiam su mumis buvyje esančių. Daugumas iš mūsų pažįsta kalbą lenkų, supranta ir rusinų, suprastu ir baltrusišką, jai joje butu jau literariški darbai — bet toliaus jau ne siekiame; ne daug te yra ir pažįstančių kalbą mūsų pusbrolių latvių. Mūsų kalbą ir darbus galėtų pažinti lenkai tiktai apsigyvenę Lietuvoje, bet tarp tų daugiaus ir yra pavydėlių tautiško mūsų krutėjimo, ne mažiaus gal už pačias rusų valdžias. Kiti-gi lenkai, nepažįdami mus ir priima visokius zaunyjumus, kokius apie mus garsina vietiniai Lietuvos lenkai. Dėl tikro susiartinimo, kaip sakėme, reikia tikrai, teisingai pasipažinti — o į pažintį vėda tiktai pažintis kalbos vieni kitų. Na, da, žinoma, reikia pirmiausiai tikro ir gero noro.

— j — a —

Visi ant lietuviu.

Kas tik kiek nedoro padaro pas mus,
Ar gudas, ar lenkas, ar vokietis bus,
Kiekviens svetimtautis, kaip varna, rėksnys
Šauk: „tai vis padarė nedors lietuvis!“

Bajoras pragērė čia lauką, namus,
Čigonas išganė ten pievas, jāvus,
Ar vogė burliokas žąsis ir avis,
Visi tada šaukia: „tai vis lietuvis!“

Čia laukas apleistas, daugybė skolų,
Nėra gyvulėliu, tvorų, nė triobų,
Nes ukinįks perkrikšts, pati išgama;
Šauk: „tokių lietuvių pilna Lietuva!“

Sudžia neteisingas, ar vaitas plėšiks,
Jai jiems tik tą darbą vest nenusitiks
Ir kalinyj sėdi, tai nors ateiviai,
Jų broliai tad šaukia kad jie lietuviai.

„Keleiviai ir šunes“ — pasaka — mokina:
Terėkk, o mes eikim, kur mieris vadina,
Ateis laiks, kad perstos jie rėkę visi.
Tada Lietuvos dėl mes dirbsim liuosi.

V. Ps.

Jurgis Durnelis.

Lenk. paraszė Brolis, liet. išvertė V. K.
(Taša.)

Tuojaus Anupras atneš gėralo, lengviaus
bus kalbėti; tiktai kunįgai ant sauso spaviedoja.
Raštinįkas nusijuokė ir tarė:

— Priežodis sako: varnas varnui akies ne-
iškirs, tai yra: vaitas su šaltysium ir be to gali
susitaikyti.

Vargelis juokavodamas, suraukė veidą lyg
užpykęs ir sušuko:

— Ka čia pons kolioji mus varnais! kaip
tie varnai iškrapštys, tai ir kuosa les.

— Ir gerai padarys — atrėmė raštinįkas
— ir ji turi gyvėti ant svieto.

— Et, nesidarkykite, o snekėkite, kas pri-
guli — pertraukė vaitas.

Visi trys atsisėdo. Kada šaltysius išais-
kino visą reikalą, kada visi suprato, jog Jurgis-
Durnelis, nors lėtas, bet neapsileis ir be prisi-
dėjimo valdžių reikalas nebus atliktu, bešneku-
čiujančių veidai prašvito. Raštinįkas užbaigė:

— Šimtelį reiks paimti.

— Neduos — užtėmyjo šaltysius.

— E, tai ir perdaug — išspraudė vaitas.

— O tamista negadik dalyko — sušuko
raštinįkas; neduos Katrės — ir žemės neturės;
o kaip man rodosi, sugryžęs pons Vargeli, už-
eik pas Piktiene ir apreikšk, kad prova ne
lengva. . . . O jaigu da purtėjusi, tiesiog pa-
sakyk, kad apart pamylėjimo — šimteliu kve-
pia. . . .

Raštinįkas nutilo, nes tuomtarpu sargas
inėšė bonkas.

VI

Subatos rytą, ant vieno vežimo Jurgis su
šaltysium, ant kito Grigas su pacia užvažiavo
prieš kanceleriją. Užkviesti ant liudinįkų su-
siedai jau laukė ant kiemo. Neužilgo raštinįkas
sėdo surengti aktą. Susiedai pašnabždomis šne-
kėjosi apie liosus — kas eis, kas liks šimet.
Jurgis stovėjo pas pečių ir tylėjo, kaip visada.

Raštinįkas padėjo plunksną ir tarė:

— Černavoja jau yra, klausykite!

Visi prisiartino: raštinįkas skaitė aiškiai,
pamaži; Grigas klausė, nuleidęs galvą, gėda jam
buvo žiurėt ant žmonių. Liudinįkai jautė lyg
sunkinybę ant širdies. Vaitas, stovėdamas pas
langą, net nuspjovė; atsiminė testamentą, kurį
pereitą žiemą rašė pas Baudį; tiktai kitokia
buvo pradžia, o toliaus tai taspat. Ir toje va-
landoje, rodosi, matė mirštantį senuką: išblyškusi,
su užtemusiomis akimis, kurčiu balsu mokinantį
vaikus, idant butų teisiais, sutiktų tarp savęs ir
neskriaustų viens kito; o jaigu kas taps vanagu
savo karvelių lizde, tai tegul prapuola tie, kurie
tokį gelbės. Vaitas kruptelėjo. Norėdamas at-
sikratyti nuo tos apmaudžios mislies, dyrstelėjo
per langą. Bažnyčios bokštelyje užgandė var-
pelis — pakreipė akis į tą pusę ir mato: veža
ant kapinių baltą, pušinį grabą, o paskui eina
kuopelė susiedų ir gailiai gieda:

„Balsas triubos svieta judis
Ir numirusius pabudis;
Visus žmones Dievas sudys.“

Vaitas persizegnojo ir pamislyjo: visi ten busime.

Štai raštinikas pabaigė skaityti ir paklausė:

— Ar gerai?

— Da kaip gerai! — atsisaukė Grigienė.

Bet raštinikas atsigrežė į Jurgį ir paantrino klausymą — taip tik, dėl viso ko, nes žinojo, kad atsakys: et!

Stojosi vienok kitaip. Jurgis prisiartino prie stalo, pasirėmė, net lentos subraškėjo ir žiūrėdamas į akis raštinikui koku tai įstebeilytu ir perverančiu regėjimu — net tas pasislinko — tarė:

— Rašyk pons apie Katriuką! Kada tekės už vyro: karvę, dvi avis — senę ir jauniklę — kumelį ir porą jaučių; kraicio ir kitų daigtų tiek, kaip ir pas kitus gerus gaspadorius. Kol neištekės, tai kad nebutu prikaišiojimų ir skriaudimo, o jaigu bus — atimsiu lauką.

Liudinikai nusistebejo ir išputė akis: tuose žodžiuose, išartuose lygiai, kurčiai, lyg kad kas kirviu būtų kirtęs sausą medį, buvo kas žin kas, prieš ką niekas nedrystų atsiliepti.

Tuomtarpu Jurgis atsitraukė nuo stalo ir vėl atsistojo pas pečių. Raštinikas, abejodamas, paėmė plunksną į ranką, dyrstelejo ant jo ir nusistebejo: platus, kaulotas veidas vėl buvo paniuręs, pilkos, miglotos akys vėl žiūrėjo ant lubų Tai jam tik taip pasirodė! . . . kokių plynių išsigando akių kokio ten durniaus Atsikreipė į Grigienę ir paklausė:

— Tai kaip, ar galiu rašyti?

Grigienė plonu balsu užgiedojo:

— Tai jau Jurgis kas žin ką šneka!

Prieš visą parapiją mus gėdina. Ar tai Katriuka svetima, kad ją skriaustume? Duosime, kaip visi gaspadoriai. O dabar apie jaučius: pons vaitas, gal pirmas gaspadorius visame valščiune, o pernai, leisdamas dukterį, ką davė? karvę, kumelį ir vienos žiemos versį. Lengva pasakyt — porą jaučių! Kas ištesės ant tokiu prabangų!

Piktienės išvadžiojimai buvo teisingi: iš viso valščiaus buvo ne daugiau, kaip du ar trys gaspadoriai, kurie galėtų duoti tokią pasogą, nepažeidami gaspadorystės. Katriuka, kaipo sirata, negali tokių daigtų ir reikalauti. Taigi ir liudinikai pradėjo dvejoti ir pažiūrėjo ant Jurgio.

— Kaip mislyji Jurgi? gal apie jaučius nė nerašyti — gal versiuoką, ar ką?

— Et! — sumurmėjo Jurgis iš nenoro ir atsikreipė.

Raštinikas dairėsi aplinkui, lyg klausinėdamas akimis, ką čia daryti. Tokioje smurtuos-

moje valandoje prisiartino prie stalo vaitas ir tarė:

— Kol nesutiks, negali rašyti.

Jurgis rodos to tiktai ir laukė.

— Likite sveiki! — tarė ir žengė prie durų.

Grigienė išsigando.

— Palauk Jurgi — susuko — jaigu jau mums netiki, tai tegul taip bus, kaip tu nori.

Jurgis pasiliko. Raštinikas ėmė vadžioti plunksną po popiera. Pabaigus jam ir perrašius, visi stoji prie pasirašymų. Už Jurgį pasirašė siuvėjas Stelmoka, už Grigą — vargamistra, už liudinikus — Piktienės giminė Laukaitis. Šaltyšius prispaudė pečėtį savo, raštinikas valščiaus pečėtį su ereliu ir viskas buvo užbaigta.

Kol sargas pastatė pavaišinimą raštiniko kambaryje, kol valdžia ir susiedai prisirengė mylėtis, Jurgis jau lingavo keliu ant Snaudžių.

* * *

Senis Vileika buvo žmogus teisingas ir dievobaimingas, bet užsivertėlis ir nartus. Kaip bulius, kada jį karštoje dienoje įgils sparva, bėga akis išdeges su užriesta uodega, neklausydams piemenų balso — taip Vileika, ant ko jau užsispyrė, nieks jo neperkals; eina ant pagrėbimo ir nors visas kaimas prieš jį pakiltu, savo daro.

Mat ir dabar, kada prašinėjo susiedus į liudinikus dalyke Piktų, Vileika nevažiavo — įkando jį kokio ten musė, užsispyrė, na ir ką su juom.

Vakare visi žinojo, kaip pasibaigė prova; visaip šnekejo: vieni sakė, buk Jurgis gerai padaręs, kiti — buk perdaug išreikalavęs dėl Katriukos.

Vileika, eidamas gulti, tarė savo bobai:

— Jurgis ne toks durnelis, kaip mislyjau; ant Katriukos visada griekas buvo ką pasakyti. Kad ue Grigienė, ką savo godumu ir gobumą susitepa, tai siųščiau pas juos piršlį nuo Ignotuko.

— Ką čia Grigienė! Ji Laukaitūtė, o ne Piktūtė; Katriukos motyna iš labai gerų namų — Baudžiūtė: lyg nežinia kas tai per lizdas. Tik man rodosi Ignotukas nenorės Katriukos.

Kaip liepsiu, tai ir norės.

— Nėr ką! Da žmonės pamislys, kad tai dėl jos pasogos. . . .

— Ką man žmonės! Aš pats žinau, kaip yra.

Ant to pasibaigė šneka.

Ant rytojaus, išėjus seniui į kaimą, Vileikienė kukstelėjo sunui:

— Matai, sakiau, nešnekėk nieko, laukų, gal Dievas duos, ir tėvas susipras.

— O kas? — sušuko vaikas greit kildamas.

Tėvas budavo visada sako: gaila tos merginos; vienas brolis — tai boba, kitas — durnius, o marti godi; nieks ir piršlio nesiųs, nes niekam nebus miela turėti tokias gimines; o kaip vakar Jurgis pastatė ant savo, tėvui tas taip patiko, kad ketina siųsti tavę su piršliu pas Piktus.

— Oi, ar tikrai? — suriko vaikas ir apsikabino motynai už kaklo.

Ignotukas buvo panašus į Katriuką, kaip ugnis į vandenį: virgus, visada linksmas, niekad negalėjo pasėdėti ant daigto: į gužynę ateidavo pirmas, išeidavo paskutinis — be jo nežinia butų ką ir veikti Merginos smorėjo į jį, lyg katės į taukinę, bet vejavaikas vaikas nedavė pirmos vietos nė vienai; skraidė aplinkui su savo užriesta nosia nuo vienos prie kitos — net reikėjo sutikti, kad da per jaunas ant pavartaunesnių užgaidų. Tuomtarpu Katriuka šį tą žinojo, vienok už išganymą dušios nebutų niekam pasakius, o net bijojo apie tai mislyti. Žinojo taipgi ir Ignoto motyna, taigi pakreipė visą savo trusą, idant ir senio mislį ant to užvesti; tiesiog pasakyti negalima, kaip užsispirs, norės padaryti saviškai.

Vakar senis pirmą syk pats apie tai užminė, taigi motyna su sunum taip nudžiugo, kad prašnekėjo visą rytą, o paskui senukė pradėjo šnabždeti karunką prie Motynos Svenčiausios, o sunus, išbėgęs iš grincios, persoko penkiolika tvorų ir parvertė merginom, nešančiom vandenį, dvidešimt viedrų — purijo ant jo, vienok joms patiko.

Katriuka apie nieką nežinojo. Kiekvieną kart sugirgždėjus durims, drebėjo; o gal ateis koks susiedas ir pasakys: „Ignotukas nuvažiavo su piršliu pas Merkulius.“ Vienok apie tai aptyko. Ar tėvas pripažino, kad da vaikišcias perjaunas; ar paisėką, gana, kad perėjo adventai, perėjo užgavėnės, o apie tai nė nešnekėjo. Tur but koks paukštelis pasakė ką Katriukai, nes apsukriais trūsiasi po grincią, girgšdėjimo durų nesibijo ir net — pastebėtina! jos plaukai sugulė taip lygiai, lygiai

VII.

Prieš patį Blovesčių garnys perlėkė per kaimą ir atsitupė ant liepos už Vargelių žardžio. Keli vaikišciai tvirtino, buk matė lakiojancias kregždes, vyresniejie juokėsi iš to, darodindami, kad tai buvę paprasti žvirbliai; bet, kad vaikai išputę akis nesidavė apsigauti — reikėjo

su jais sutikti ir pripažinti, jog pavasaris įstojo į savo tiesas, ypač, kad vyturiai nuopat ryto giedojo čyru vyru pavasaris už viens kito.

Vėjas, pakilęs užtekant saulei, valkiojosi po laukus sutingęs, lyg bernas, kurs nedėlioje neina į bažnyčią, o paskui nežino, ką su savim daryti: miego nenori, darbo nėra, taigi sutingęs slankioja po kampus. Ir vėjas vaikščiojo be mierio, lyg mislydamas, į katra pusę kreiptis: tai pustels iš pietų, tai truktels iš vakarų, tai net užsuks į rytus; kartais pabėgęs smarkiaus ir pripuolęs prie stogo, pradės purtiti šiaudus; neuzilgo užsislėps, rodos numirė. Taip buvo iki pietų; potam su visa savo plačia krutine nubėgo išilgai kaimą — į vakarus . . . ir jau nė sykį ne susiblaškę, tik vis augo, o sniegą ėdė taip godžiai, kad iki vakarui liko vos palaikai, ką spėjo užsislėpti už kalnelių arba aplinkui triobas.

Gaspadinės ir merginos per visą dieną, be atsilio, trusėsi po grincias, nes, apart paprasto darbo prieš šventę, atsirado nemažai ir nepaprastų trusų; taigi, kol išsiuravo suolus, suoslanus, kol iškepė garnio pyragus*) — dienos rodos nė nebuvo. Iki vėlam vakarui žiburiai, lyg žvaigždučių eilė, blizgėjo žemuose languosė, paskui pradėjo paeiliui nykti. Ilgiausiai žibėjo balana galutinėje Smilgiaus grincioje — ir ta užgeso

Neužgeso Štai kamaros lange blizga rausva liepsnelė — tur but nuo degancios balanos Mirga, dreba, bet nenyksta; gاندžiaus, kaskart vis didinasi . . . , tur but tai ne balana! (Toliaus bus.)

*) Garnio pyragus kepa lietuviai ant Blovesčiaus iš miltų, sumaišytų iš visokių grūdų.

Privatizška ir draugijine ukės organizacija.

(Tąsa.)

Smith'o mokslincia reikalauja, kad viešpatystė suvis nesikištu į ekonomiską žmonių darbavimąsi; ji mokina, kad visugeriausios — tai privatiskos ukės, vėdamos atskyrių žmonių, kurie, spiriami savo interesu ir lenktynėmis (konkurėncija), elgiasi kuonageriausiai ir dėl savo ir dėl draugijos labo. Socializmas, priešingai, reikalauja, kad privatiskos ukės ir privatiskas kapitalas išnyktu, ir pripažįsta naudingais draugijai tik drauginį kapitalą ir drauginines ukes. Net taip vadinamas moksliskasis socializmas t. y. tas, kuris dėl įgyvendimo socialiskos organizacijos pripažįsta reikalingomis nekurias išlygas žmonių išsilankstymo, ir jis mena, kad ateitėje

privatiška ukės organizacija suvis išnyks, nors del tokio tvirtinimo nėra dabar jokio pamato.)*

Trumpai išguldysiu budą ukiškos organizacijos pagal socialistų mokslą.

Socialistai teisingai darodė, kad priežastis visų kančių ekonomiško tautos buvio — tai atidalinimas darbo nuo kapitalo t. y., kad kapitalas priguli suvis ne tiems žmonėms, kurie dirba, kurie daro reikalingus žmonėms daigtus; per tai kapitalistai eksploatuoja ant savo naudos spēkas dirbančių neturtėlių: žmogus darbinėkas, neturintis kapitalo — neturintis žemės, įrankių ir medegos, — neturi prie ko pridėti savo darbą ir turi eiti dirbti pas kapitalistą, jaigu nenor paragauti smagumų bado. Todelei pirmas socialistų reikalavimas toks: kapitalas turi prigulėti draugijai ir kiekvienas turi naudotis produktais savo darbo. Turi būti drauginė darbo organizacija pavidale mažų ukiškų bendrijų. Sociališka viešpatystė tai federacija bendrijų, kurių autonomiškos tiesos esti harmonijoje su viešpatystės reikalais (interesais). Kiekviena bendrija valdo dalį tautiško kapitalo ir pati užganėdina didesniai daliai savo reikalų, pati padaro daugumą reikalingų sav daigtų; čia kiekvienas žiurės ne vientik savo naudos, savo intereso (kaip tai esti dabar, kada kiekvieną ukę vėda vienas žmogus, kuris, kaip tik gali ir išmano, stengiasi apeiti kitus, stengiasi pralobti, kad ir su nenauda kitų, nes jis nemato sav naudos iš to, jai kitam gerai sėkasi); bet šią kiekvieną valdys supratimas bendriškumo, solidariskumo reikalų visų bendrų ir kiekvieno. Kiekviena bendrija žinos savo sąnarių reikalus, o statistiškai bjurai surinks žinias apie reikalus, kurių pati bendrija negali užganėdinti t. y. surinks žinias, kiek reikia tų ar kitų daigtų, tai ar kitai bendrijai. Tokiu budu, kiekviena bendrija žinos, kiek ji turi pagaminti daigtų jai reikalingų ir kiek turi pagaminti dėl kitų bendrijų į mainus ant tų daigtų, kurie jai reikalingi, bet kurių pati negali pagaminti. Bendrija taipgi žinos, kiek kožnas sąnarys dirba ir išduos jam liudyjimą, pagal kurį jis gaus atsakančią skaitlių daigtų. Kas liks per-virš, tai bendrija laikys krautuvėse ant blogų metų. Viena dalis pro-

duktų eis ant viešpatystės reikalų, kita — ant užlaikymo visiems naudingų įtaisų (mokslinčių etc.), o kita bus padalita tarp sąnarių, iš kurių kožnas gaus pagal jo atliktą darbą. Reikia užtėmyti, kad bus priimamas tik draugininiai reikalingas darbas, kitaip sakant, draugininiai — reikalingas darbo laikas. (Marx)**) *Liutas.*

(Toliaus bus.)

**) Kad lengviaus ir geriaus suprasti šitą mano straipsnį, naudinga perskaityti mano str. „Liet. Balse“ 1888 m. „Is drauginės ukės;“ kito lietuviško rašto šitos dalies polit. ekonomijos, aš nežinau.

Audiatur et altera pars.

Wilenskij Wiestnik, laike susirinkimo Komisijos turinčios užduotę įdirbti programus rusiškos rašlavos dėl mokslinčių, duoda pamokinimą komisijos sąnariams, kokiais turi būti tie programai, į ką turi tėmyti prie jų išdirbimo sąnariai. Vilniaus publicistai taip kalba apie reikalą politiškos pakraipos dėl programų mokslinčių šiaur-vakarines apygardos:

Vienpusystė programų dėl mokslinčių ne trukdo vienok statymo, įvairių vietų mokslinčių, ne vienokio reikalavimo. Taip, pvksl., kalbama, buk vietinė mokslinčia šiaur-vakarinio krašto, išėmus siekimus abelno išlavijimo ir mokinimo, turi pergalėti sunkybes, turi kreiptis ir prie kitokių užduočių, nuo ko liuosa mokslinčių kitų apygardų, esančių normališka padėjime. Speciališka ta užduotė vietinės mokslavietės ne yra lengva; tvirtybė jos tame, idant gyvu žodžiu ir teisingumu nesiduodančių perkreipti nė užgiti argumentų išblaškyti miglą melo, esančią sėjimu, lygšiol tankiu, anormališkos pereitės istoriškos. Savo laike vietine lenkiška mokslinčia mokančia ranka vaisingai tą melą pasėjo širdyje ir išmintyje gyventojų. Lenkiška istorija, mokslas, rašleva o ant galo ir tikėjimas, padirbdino, kiekviena isz savo pusės viską, kas tik buvo jų iszgalėjime, idant apdengti užbaigtinomis formulomis, kurios stojosi pažįstamomis visiems frazomis, ištariamomis šiandien daugumom be kritikos o tankiai ir be savpažinties. Kokįs ginklas paliktas mokslinčiai dėl pergalėjimo to pikto? Duoti jai liko abelni programai, plianai ir normos lėkčių, pagal kuriuos šiandien mokinasi iš pamatų Egipto genealogijos Faraonų, o nieko, arba labai mažai tik-tai iszmokti gali apie giminę lietuviškai-rusiškų kunjgaikščių; pagal tuos programas vaikai gali puikiai išrokuoti Egipto piramidas bet ne išgirs nieko apie rusiszkus senovės likimus apygardoje šiaur-vakarinėje ir t. t. Klausiamo dabar, kur programuose mokslinčių tas ginklas su kuriuomi mokojojas šiaur-vakarinėje apygardoje galėtu pradėti kovą, su įsiveisiu-siomis nuo senovės pažiuromis? Ginklo tokio nėra ir buti negali abelname mokslinčių programe, o tokiu budu ir speciališka mokslinčių užduotė negali būti laimingai pasiekiamo, prisilaikant tvirtai to programo.

Tiek yra žodžių ēvangeliijoje *Wilensk. Wiestniko* — reikia tiktai parašo „*byť po semu*“, idant pastotų *zakonnym trebowanijem pravitelstva*. Gražiausi žodžiai ištos ēvangelijos yra: „*idant ji gyvu žodžiu ir teisingumu nesiduodančių perkreipti ne užgiti argumentų išblaškitu miglą melo.*“ Argumentai tie, į kurių pagelbą šiaukiausi liepėjai ir pasamdyto *Wiestniko* ir prie kurių jie mus pripratino, labai artinasi prie šauksmo rusų *molčat!* garsiau istariamo, ypač kreipent jį į taip vadi-

*) Bijau, kad tulas skaitytojas, perskaitęs žodį „socializmas“, nespųkytu ant manės, rašančio tokį straipsnį, ir ant rėdystės spaudinancio jį Užtatai turiu pasiteisinti. Tikrai nėra nė vieno tokio skaitytojaus „Varpo“, kuris nebūtu šimtus kartų girdėjęs tą žodį: jį girdime dažnai šnekose, jį randame beveik kiekviename numeryje laikrašcio, ar žurnalo; bet retas iš mūsų gerai supranta, kas tai „socializmas“ ir „socialistai“, dėlto, kad tai yra speciališka — ekonomiškas mokslas; vienok, kadan-gi tas mokslas užsiima artimiausiais kasdieniniais žmonių reikalais, užtatai apie jį daug kalba; o kad kalbėti, kritikavoti, priimti arba atmesti tą mokslą, reikia jį nors abelnai žinoti, nors svarbiausius jo principus, be smulkmenų. Todelei aš tikiuosi, kad kiekvienas lietuvis pasakys man aciu už šitą straipsnį, perskaitęs jį iki galui. Jaigu kuria baisiai nekencia socialistų, nors nežinodamas, kas jie tokie, tai ir toks, neperskautes iki galui, negali pykti ant manės ir ant rėdystės „Varpo“, nes nežino, kaip aš žiuru ant to dalyko! (Prierasa rašėjo).

namus, numylėtus žodžiuose Rusijos ciecoriaus, svetimus gaivalus. Turbut be paliepimo *Wiestniko* užžiūrėtojai programų mokslinyčiose siaur-vakarinių rėdybų kareuje ne nuo šiandien su senais papročiais ir nuomėnėmis, ypač susiriusioms su tikėjimu ir kalba vietinių čionbuvių gyventojų. Speciališkų atstojimų nuo abelnų programų yra gana, rodos užtektinai dėl suraminimo Vilniaus publicistų-biurakratų. Vienu isz tokių bus, turbut, ir varymas ciecoriaus vardo šventėse (kurių turime kalendoruje parodytų vienuolika), katalikų moki-tinių Lietuvos mokslinyčių į cerkves. Ar ne taip? Skirtingų programų dėl naikinimo senovės papročių atsitaiko ne tiktai mokslinyčiose. Mes lietuviai, turbut, daugiausiai ju turime, nes kasdieniniame gyvenime tankiausiai su programais naikinimo mūsų senovės papročių susitinkame: įstatais, administratiškais paliepipmais — valdžia naikina mūsų papročius tikėjimiškus, prisirišimą prie kalbos, literatūros — prisikabina prie visko, kas tiktai mums yra brangiausiu. Dėl pertikrinimo mus teisingais savo argumentais — net į badą mus stumia, atimdami mūsų inteligentams lauką uždarbio. Ar to *Wiestnikui* da ne užtenka? Kokių da daugiau skirtingų programų reikalauja, arba kokius da galėtu iš-rasti, kurie ne būtų jau išbandyti? Teisybė, pamiršome. *Wiestniko* brolis, tokiosepat išlygose stovintis, Varšavos Gurkos samdinikas *Warsavskij Dnievnik*, apreiške syki, buk valdžia, ne galėdama užsitikėti gyventojais vakarinių parubežių, gal but priverstu, paliepti persikelti tenbuvius palikus savo turtus atkeltiems kazokams, į vidurius valstijos. Žinoma, ne norintieje galėtu persikelti į užmares, kur norint; taip kaip daro ir dabar.

Ne mislyjame užgiti, kad tenbuviams Lietuvos gyventojams, drauge su abelnu mokslu ir apšvaista, prigulėtu pažiti pereitę senoves savo tėvynės, taip kaip priguli pažiti pereitę valstijos, kuriai priklauso. Ne tasai dalykas mus baugina, bet pati tendencija užma-nymo yr paslėpta, ne išaiškita mislis biurakratų-rašėjų, kurių teisingi pertikrinantieje argumentai mums gerai pažįstami. Dabar, be skirtingų programų, mokslinyčia turi pas mus užduotę ne tiek platinima apšvietimo ir mokslo, kiek rusifikaciją ne rusiškų gaivalų. Ant tokios užduotės jau dabar vis drąsiau ir aiškiaus nurodo ultrapatrijotiški rusų publicistai. Kad prie skirtingų programų ir aiškiai pastatytos užduotes karevimo su senais papročiais da drąsiau mokiotojai ateiviai, visokie rusiški fanatikai tą darbą atliktu ne reikia ir aiškiti. Tai suprantamas daigtas. Dėl platinimo apšvaistos mūsų mokitojams ne tektu — nė laiko o gal ir noro, prie kitokių užduocių. Mokslinyčia ir taip jau mažai panaši ant nešiotajos šviesos, o tąsyk jau tikrai jije butu arčiausia priežiura, policija, dabojojanti mislis, žodžius ir kalbą moki-tinių ir jų tėvų.

Pagirtini yra norai apreikšti tikrą teisybę, bet argi mūsų kaltė, kad ne daug rusų mokslingųjų ir rašėjų tikrą teisingumą savo darbuose pripažįstą už reikalinga. Ypač sunku jį atrasti tarp istorikų rusiškoje rašlevoje. — Tie mokslinčiai moka visada iš joudo balta padaryti. Lengvai tai jiems ir atsieina, nes priešingos jiems pažiuros teisingo pažinimo pereituves yra uždraustos. Istoriskas pereites vakarinio krašto vargiai galime pažiti tai nuo rusų rašėjų, kurių rankose randasi visa dėl to dalyko medėga — žinoma, kad tie rašėjai moka užtylėti apie priešingos jų pažiuros dokumentus. Atsitikimas prie magistriškos dissertacijos ant temato „Vitauto politika“ aiškiai nurodo, kad mokslui rusiškam, ypač istorijai, ne tiek reikalinga teisybė, kiek rusiška pakraipa. Patsaigarsus, sakysime garsiausias istori-

kas, ypač vakarinių parubežių, pažįstamas mums prof. Kojalovicz, pripažino tokią užduotę rusiškam istoriškam mokslui. Magistrants apturėjo vardą magistro ne už teisingą ir tikrai moksliska ištirinėjimą, bet už rusišką dissertijos pakraipą. Patšai garsus profesorius, už savo Lietuvos istoriją gavo ciecorišką dovaną, kasžin ar už istoriska teisybę ar už rusišką darbo pakraipą? Jai taip atsitinka gryname moksle, tai kaži pasakoti apie mokinimą mokslavietėse, kur ir be prisakymo *Wiestniko* politiska tendencija turėjo viršų prieš moksliska teisybę. Mokslavietėse peikiama viskas, kas ne sutinka su šiandienine rusiška pakraipa, viskas, kas ne patinka rusų fanatikams mokitojams: niekinama Lietuvos pereituvė, tikėjimas ir kalba vaikų, vaikščiojancijų į mokslavietę, nors jų tėvai duoda pinigūs ant užlaikymo mokslavietės ir pacio moki-tojo. Argi reikia kalbėti, kad tokios mokslavietės, kuriose patsai moki-tojas niekina viską, kas brangu moki-tininiams, turi baidyti lietuvių vaikus? Po apstabdymui lenkų maišto, kada užstojto kaleina reformos lenkiškų mokslaviečių, ciecorius Alexandras II, ištares: „mokslavietė ne gal but platitoja politiškų pažiuru, bet tiktai nešiotaja mokslo ir apšvaistos“ — parodė sąnariams komisijos reformos mokslaviečių savo geismus, kokia nori matyt Lietuvoje ir Lenkijoje mokslavietę. Teisybė, kad toje mokslavietė, sutverta pagal norą mirusio ciecoriaus neužsilaike tokia kokią norėjo ją ciecorius matyti — nes atsiūsti iš svetur, nepažįstantieje vietinio padėjimo, tankiai mokslą darė tarnu savo politiškų pažiuru. Pažiuros šiandieninio ciecoriaus Alexandro III dalykuose mokslavietės ir mokslo, tur but, visai priešingos pažiurioms jo tėvo, jai visos reformos, jo valdymu įvestos, kreipesi ir kreipiasi prie to, idant mokslavietę, padaryti ne tarnu ir nešiotaja mokslo ir tikros šviesos, bet savo asabišku ir augstesniu ir mažesniu tarnu ciecoriaus. Mokslavietė Alexandro III, jai ir aplesime speciališkus programus dėl visokių apygardų turinčių: savo istoriją, svetimos kilmės ir tikėjimo gaivalus — rodosi, yra labiaus platitoja *servilizmo*, o ne nešiotaja mokslo ir suteiktoja darbinjų dėl pakėlimo mokslo. Apygardose-gi su svetimais gaivalais, ypač pradinė mokslavietė, yra baidytoja nuo savo duru tenbuvijų gyventojų vaikų, progumu dėl intelektualisko nupuldymo vaikų nerusiškos kilmės.

Jai ne galima pagirti senovės lenkiškas mokslavietes, nė jos tendencijos, kuri daugelyje buvo panaši į šiandienines rusiškas mokslavietes, tai vienok pradinės, turėjo didesnę vertę už mokslinyčias ciecoriaus Alexandro III. Apleidžiant mokinimo metodą, kurį tąsyk visur ir užrubežiuose buvo vienokia, pradinėse lenkiškose mokslavietėse mažians buvo politiškos tendencijos ir mažiaus niekinimo to, ką vaikai papratę garbėti ir kas brangu jų tėvams. — *Sernas.*

Lietuviszka gramatika, paraszyta Kunigo Mikolo Miezinio. Tilžeje. 1886 m.

Norint sustatyti kalbamokslį ir tokiu budu moki-ti kitus kalbėti ir rašyti, reikia, žinoma, pacziam gerai suprasti taisykles išguldomas kitiems kalbos tiesiog nuo žmonių ir iš tų raštų, kuriuose darbštus vyrai surinko nemažai mūsų dainų, mįslių (minklių), priežodžių, patarlių ir pasakų. Iš kitų reikalų medėga gramatikai galima semti tiktai tuokart, jaigu jų rašytojai yra patys parėmę savo darbus ant žmonių kalbos. Tokiųjų raštinių, išmokusių, kaip reikiant, savo kalbą iš pirmutinio ir sveikiausio šaltinio, tuo tarpu mes nedaug teturime;

prie jų skaitliaus iš 18-to ir 19-to amžiaus rašėjų neabejotinai Duonelaitis, Daukantas, Voloncziauskis, Baranauskis ir keletas dar kitų darbininkų. Bet idant sustatytojas gramatikos, turėdams visą medegą savo darbui, galėtų geriaus orijentuotis ir neklaidžiotų kruvoje medegos, kaip nežinomoje girioje, reikia, kad jisai būtų vartęs ir ampažes raštus bent Schleicher'io ir Kuršaičio, kad sziek-tiek pažitų kalbą, kaip tikras mokslo apšviestas kalbininkas ir galėtų, kitus mokydamas, turėti savim tvirtą filologiską pamatą. Apart to viso, malonu būtų rasti dabartiniam kalbamokslj nuožvalgas apie paprastas klaidas šių dienų rašto kalbos, ypac nuorodas apie tikrai lietuvišką santaisą (-Syntax), kurią mes savo raštuose taip baisiai klaipome, atkakliai turėdamiesi sintaksio tų svetimų kalbų, kuriose nuopat mažų dienų teko mums semti visus mokslus. Taip surinkęs medegą, turėdamas tam likrą mokslą ir pažinęs reikalus dabartinių rašėjų, sustatytojas lietuviško kalbamokslio galėtų būti didėliai mums naudingas. Šeip, jo gramatika, neparemta ant sveikos medegos ir gero mokslo, niekad negali atnešti laukiamos naudos. Dabar, išreikšę savo pažiūras ant gramatiškų darbų, pasirūpysime apibranginti, kiek galima, ir viršų' minėtą lietuvišką kalbamokslį. Tik iš-augsto turiu pasisakyti, kad straipsnis, kurio darbas yra apsverti įtalpą minėto kalbamokslio, ant šitos vietos negalės, kaip reikalauja svarbumas dalyko, pilnai išsemti visas išgales užgauto klausymo, nėsgī, norint pamatingai perkratyti Kun. Miežinio mokslą, reikėtų parašyti visas referatas tokiopat didumo, kaip tas kalbamokslis, antra-gi — platesniems ir gilesniems gramatiškiems darbams ne czia, publicistikoj', nē vieta. Vienok tikiuosi, kad ir to nedaugelio užteks, idant skaitytojas galėtų arčiaus pažiti tą darbą, kurį Kun. Miežinys pavadino lietuviška gramatika.

Visas gilesnis Kun. Miežinio mokslas, dalykuose kalbos ir gramatikos, išauga, man rodosi, vien iš klaidžiai suprasto patrijotizmo. Kur mini apie san-skritą ir kitas kalbas, — apie sulygintinį kalbų mokslą, visur Kun. M-nys yra karštas patrijotas; jam rupi tiktai apgiti mūsų žodyną, pasakyti visiems savo skaitytojams, kad žodžiai; *duszia, boda, gaspada, gaspa-dorius, gaspadine, storone, korone, ponas, ponavoti* ir daugybė kitų yra grynai lietuviški, o ne pasaviti iš slaviskų kalbų, kaip nurodo lingvistai arba, kalbant Kun. M-nio žodžiais, „nejėgiai, paikšiai ir mulkiai, nieko nesuprasdami patys (p. 21-22).“ Zodis *panslavizmas* arba, kaip jį rašo K. M-nys, *ponslavizmas, ponslavystė* esąs mat sudėtas iš liet. *ponas* ir *slavystė slavizmas*. Jau iš tų mažmožių galime suprasti, juog lingvistiską pusę gramatikos negalėjo K. M-nys atremti ant dabartinio kalbų mokslo, kurio vietą, drauge su „augštai mokjtu d-ru J. Basaniu“, užėmė akla meilė gimtinės kalbos ir noras ją apgiti ir išgirti, kad-ir ji nēmažto nereikalauja. — Todėl ir neabejotinai latviškus žodžius, kurių ypac Pakursėje nemažai randame mūsų kalboje, kaip antai: *sarkanas, tagad, dažkart, kaut* ir kitus, K. M-nys tiesiog priskaito prie grynai lietuviško žodyno. Taip-gi tiktai stoka gilesnio pažinimo kalbos gali isteisjti Kun. Miežinį, kada jisai rašo *apmastyti vietoj' apmastyti* (kaip nurodo Kuršaitis, mūsų tarmės ir pati žodžio šaknis *man-*), *įpatingas, įpačei vietoje ypatingus, ypačiai* (kaip nurodo dar latv. kalba ir mūsų tarmės), *džiaugtiesi, melstiesi, baigtiesi etc.* vietoje *džiaugtis, melstis, baigtis* (pagal tarmę rašto kalbos ir sulygintinį kalbų mokslą). Kita apvertus, yra ten lingvistiskos klaidos ir tokios, katras noringai pripažitų ir Kun. Miežinys, — klaidos, kurias jisai galėjo padaryti

tiktai perdaug vėl atausus jo patrijotizmui. Prie tokių apsirikimų reikia priskaityti liet. *kriokti* ir turbūt liet. *krikštas* (p. 5), kuriuodu K. M. išveda, nors aiškiai to nepasako, iš lenkiškos kalbos. Tuo tarpu, *kriokti* yra tiktai lietuviškas garsažodis, o liet. *krikštas* tiktai giminiuojasi su tuo slavisku žodžiu, iš kurio randame gudų kalboje *krest* ir pas lenkus *chrzest* (lenkų *ch*-pagal analogiją su *ch* žodyje *Christus*). Panaszių klaidų yra pilna visa gramatika, bet žiurėkime toliaus.

Parašęs „prisirengimą“, kuriame norėta išguldyti fonetiką ir akcentologiją (teisybę pesakius, tenai nerosite nieko), Kun. Miežinys ant 40 puslapiu stengiasi gramatiškai išaiskijti dalis musu kalbos. Jš to, ka jisai čia kalba, lengva suprasti tiktai tiek, kad musu autoriui netiktai nežinomos vokiškos gramatikos Schleicher'io, Kuršaičio, Voelkelio ir kitos, bet aišku dar, kad jisai užmiršęs jau, tiesiog sakant, visokias gramatikas. Išrašos iš apsveriamo darbo veizdžiaus tai mums parodys. „Uzvardes“ (pronomina): *visas, tulas, visoks* K. M-nys klaidžiai vadina „budvardžiais“ (n. adjectiva). Žodžiai: *tamstinis, vilninis, vilniškis ryminis*. (n. adjectiva) priskaityti ten prie taip vadinamų Kun. Miežinio „uzvardzių tautinių (pronom. gentilia), kurios reiškia, iš kur, iš kokios tautos arba vietos išeina (kas? — p. 30—31). Bet tuospat žodžius: *tamstinis etc.* . . . K. M-nys čia-jau vadina ir budvardžiais dėlto tik, kad tie žodžiai „su vardais daigtineis taikinai (in gleichem Genus etc. gesetzt werden“). „Sanjunges“ (conjunctiones): *vienok, neg, ar-ne* vadina „priežodžiais“ (adverbia). *Prie tam* (p. 50) = sanjungė. tuotarpu *po tam* = priezodis ir sanjungė (p. 49 ir 50).*) *Orona* = (oran), *iš vidaus, iš viršaus, iš lauko, vakaropi* (= vakarop) vadina K. M-nys tiesiog priežodžiais, nors tie žodžiai gali but ir „vardais“ (n. substantiva) tuose „linkiuose“ (casus), kurių mokino mus pats autorius. kalbėdamas apie vardus (p. 13—21). *Ger* (= gera) K. M-nys priskaito prie turalų, vadinamų priežodžiais, tuotarpu *gėra*, kaip *maža, sveika, gražu etc.* yra tik budvardžiai „vidutinio gymio (neutrius generis)“, kurio lietuiv. kalboje K. M. suvis nemato ir nepripažįsta (p. 13); šit paveikslai sakinių su tokiais budvardžiais: „man ir čia gera“, „maža duonos teturime“, „perdaug valgyt nesveika“ etc. . .

Kalbėdamas apie vardažodžius, K. M-nys duoda mums tokius negalimus paviezds: *brolyna* (į broli), *daržopi sausona etc.* ir mokina, kad rymiečių „in silva, in urbe in templo, musiškai musaip bus: *miške, mēste. bažnyčioje, miškana, mēstana, bažnyčiona, bažnyčiopi* (p. 14).“ Cionai pasirodo, kad kun. Miežinys nemoka nė lotyniškos, nė lietuviškos kalbos. Nenorėdamas kalbos dalykuose buti eretiku, K. M-nys galėjo tik taip versti: *miške*—in silva, *miškan*—in silvam, *miškop*—ad silvam. Mokindamas apie „klyksninį arba 5. linkį“ (vocativus), K. M-nys sako, kad varduose su užbaigomis-as „pagal regulas, tur (tasai linkis) baigtiesi ant-e, bet knigose bažnyčiniose (!), prieš regulą (?), baigiasi ant-ai; beje; *Petrai, Povilai*, vardai šventuju, paimti iš dauglykio (num. pluralis), rasi dėl didesnės pašėnavonės ir garbės (p. 18).“ Aš-gi Suvalkų valdyboje ir kitur taip girdėjau kalbant: „Petrai! kad tu prasmegtum! ką tu dirbi?“ Matoma, kad krikšto vardai netik „dėl pašėnavonės“, bet ir keikiantis turi vokativė užbaigą—ai. — Vietoj' *liemuo, akmuo etc.* galima, pagal mokslą Kun. M-nio, rašyti ir *liemenys, akmenys*, nors pirmoji forma senesnė ir gramatiškai teisingesnė; antram linky (ge-

*) Apriė (= apart), kuris gali but tiktai „prievarde“ (praepositio), K. M-nio pavadintas priežodžiu. —

nitivus) tuodu žodžiu K. M-nys rašo tiktai *liemenio*, *liemenies*, *akmenio*, *akmenies*, nors yra dar trečioji, senesnė forma *akmens*, *liemens* (iš — *menēs*), kaip dar daugelyje vietų ir kalba žmonės. Dauglykio formas *liemenys*, *liemenių* reikėtų permainingai į pirmesnes teisingesnes formas *liēmēns*, *liēmēnų*, kaip kitose vietose ir dabar tekalba žmonės. Nuo *avis* K. M-nys padaro 6-tą linkį (ablativus) *avim*, tuotarpu nuog *iltis* tas pats linkis skamba jau (p. 21) *ilčia* (su kita pabaiga). Matyt, K. M-nys nežino, kad visi vardažodžiai, su pabaiga-ies antram linky, turi ablativus: *vagim*, *akim*, *širdim* etc., nors tasai nuoseklumas, gramatiškai suprantamas ir teisingas, ne visur galima Lietuvoje rasti. — Nuo *gruše* (=kriaušė) K. M-nys padirba daugylikų *grušios* (=kriaušės) vietoje *grušės*. Nuog *žodis*, *arklys* daugylikis, pagal K. M-nį, bus: *žodžiai*, *arklai*, nors reikėtų pagal gramatiką rašyti *žodžiai*, *arkliai*.

Užvedęs kalbą apie vardažodžių sufiksus ir sudėtinus žodžius, K. M-nys mokina mus šitokiais paveikslais: *Keistutis*, *Keistutėne*, *Keistutaitis*, *Raseinėtis*, *rankrastis*, *vientautis*, *santėvainis*, *sangimis*, *sangimaitis* etc. (p. 15). Vietoj *Raseinėtis* reikėtų rašyti *Raseinietis*, kaip kalbama ir gramatiškai suprantama: *-ietis* yra tik atmaina kito giminėto sufikso-*aitis* (našlaitis, Žemai-*tis*), kaip prie *kiemas*, *liebas*, *lieptas* yra artymi giminės *kaimas*, *laibas*, *laiptas*. Suvalkų valdyba ir kitos Lietuvos šalys, kiek žinau, sako: *Žemaitienė*, *Sketerienė* etc., todėl ir vietoje *Keistutėnė* turėtų būti *Keistutienė*. Kiti paveikslai, čionai paminėti, nieko mus nemokina, nės jie yra išimti ne iš žmonių kalbos, kuri viena tegali čia svarbą turėti. —

Atverskime dabar 34-tą puslapį ir perskaitykime apie kitą svarbią dalį kalbos, — „apie žodį“ (verbum). Savo mokslą apie skirtumą žodžio nuo kitų dalių kalbos ir apie jo ypatybes K. M-nys taip aptemdė ir sujaukė, jog, norint aikštėn jį išvesti ir padaryti kitiems naudingam, reikėtų viską išnaudojoti perdirbti. Čionai dirstelsime tik į tą dalį perkratomo mokslo, kur kalbama apie „laikuoseną“ (conjugatio). K. M-nys sako (p. 37 ir toliau), kad reiskalas *man ēsant* visuose laikuose, t. y. *man budavus* (?), *man butu būvus* (?), *man busent* (?) esąs „atkalaujancioji dingstė“ (passivum) žodžio *buti*, tuotarpu reiskalai tie, jaigu juos rastume mūsų kalboje, būtų tiktai konstrukcija-dativus absolutus. Toliau gramatikoje skaitome apie „praecitinį laiką“ (perfectum): *buvau ēsans* (p. 37) ir „praėjusįjį senį“ (plusquamperf.): *buvau buvęs* (p. 38), *bučiau buvęs mylimas* arba *mylėtas* (p. 41), nors tokių laikų kiek žinau, suvis neber mūsų kalboje. *Busiu mylimas*, pagal K. M-nį, gali but (?!) ir „linkinti arba kergianti“ (p. 41), „linketine arba linkincioji“ (p. 36—37) dingstė“ (modus conjunctivus). „Abelinė“ dingstė (m. infinitivus) nuog *esmi*, pagal K. M., bus *esant*, *bunant*, tik ne *buti*, kaip lauktume; ta pati dingstė nuo žodžių *šaukiu*, *kalbu*, *rašau*, *žinau*, pagal M-nio gramatiką, taip bus: „laikas dabartinis — *šaukti*, *kalbėti* etc., praecitinis — *šaukiant*, *kalbant* etc. (p. 40).“ Tokiu budu K. M-nys tarp *kalbėti* ir *kalbant* tiktai laikinį (?) skirtumą temato. Nuog *esmi mylimas* abelinę dingstę taip padaro mūsų mokytojas: „dabartin. — *mylimu*, praecitinis — *mylėtu*, ateinans — *mylimu* (p. 42).“ Taip klajodams ir įvesdams, kaip matėme, mūsų kalbon negirdėtas formas, K. M-nys užmiršo tokias, visiems žinomas atmainas žodžių? „jau aš *busiu* daug *išares*, kada tu pakilsi;“ „tu *buvai* jau *bemaląs*, kada jis atėjo“, ir dar keletą kitų. Kaip maža rupinasi K. M-nys apie skaitytoją, dėl kurio rašyta gramatika, gali matyti iš tų jo žodžių (p. 46):

„linkon“ žodžiu neasabiniu (impersonalia) nėra čia daug bekalbėti, nes tokių ne daug tėra: *retėti*, *reikėti*, *tekti*, *tikti*, *gingti*, *gailėti* ir kiti tam paveidus; juos gal atrasti žodyne.“ Pirma, tie žodžiai reiskaluose: „tu man *teksi*, jie niekam *netinka*, aš *dingsiu*“ etc, negali but vadinami „žodžiais neasabiniiais“, antra-gi, jaigu skaitytojai reikia dėl tų žodžių siųsti žodynan, tai autorius galėjo dėl nuseklumo taip pat apseiti ir su visais kitais žodžiais, kuriuos norėtų matyti jo gramatikoje skaitytojas.

Visas dalis kalbos taip perkratyti nėra reikalo. Ir iš to, kas augščiau privesta, skaitytojas gerai numanys, ką ir kaip galėjo Kun. Miežinys apie jas parašyti. Todėl pasiliekti mums pažinūrėti tiesiog į trečią dalį gramatikos, — „sandėlę (Syntax).“ Kaip ir kitose vietose, aš kalbėsiu žodžiais ir terminais paties autoriaus.

Visa santaisa kalbos sutilpo pas K. M. ant dviejų puslapių; tokiu budu susitrupina ir mano darbas, kuriuo turbūt nusibodau jau ir skaitytojui. „Tarp budvardžio ir daigtininko gal kada-nė-kada dėl grožybės (?) kitą pridėti vardą daigtinį kaip tai: *šventas Dievo žodis*; *savo našta kas-gi netur nešioti* (p. 51). Pagal tą taisyklę reikėtų mąstyti, kad *Dievo* čia stovi tik dėl grožybės, kaip ją supranta K. M-nys. Antram-gi paveiksle: „savo našta etc.“ nėra jau nė tos grožybės. — sunku bent ją atrasti mums prastiems žmonelems. Vietoj *geriausias visu* reikėtų rašyti ir sakyti: *visų geriausias*. Paveikslo: *tarp (sziu dvieju) deimantas yra kietesnis* autorius negalėjo rasti žmonių kalboje. Sakydamas, kad „ant klausymo: *kada?* lietuviškai atsiliepia ketvirtame linkyje: *szią dieną*, *szi met*, K. M-nys suvis užmiršo reiskalus: *per Sekmines*, *anais metais*, *tuomet* etc., kurie būtų į niekus pavertę visą taisyklę. „Priežodžiai: *arti*, *viduje*, taipogi ženklinant gausumą ir trukumą (copia et inopia) dedasi su antruoju linkiu, beje taip: *buvo arti manęs*, *viduje jūsu*. Kur čia gausumas ir trukumas, kur čia copia su inopia? Mokindamas santaisos, K. M-nys pats klysta ir mina po kojomis taisykles tos santaisos, jaigu išguldudams mokslą taip rašo: „kvarma . . . dainose ir minklėse nuo (?) prnokėju prabočiu dėvėta (=vartojama).“

Žmoniškai atsisaukti apie Kun. Miežinio darbą gali tiktai: tas, kuris jos neskaitė ir kurio nervų jį negadino. Vyrai, kurie jos nepeikė, rašydami apie ją (keliuose *ME* „Varpo“), turbūt patys nebuvo jos skaitę. Sunku būtų pasakyti, ką ir ko ji gali išmokinti. Jaigu Bugnų Antano Šimui suvis nepritiko važinėti naujoj' bricchoje, tai kunjui Miežiniui juo neišpuolė mokinėti kitus gramatikos. Nenorėdami bartis ir žinodami, kad „de mortuis aut bene aut nihil“, turėtume pasakę mirusiam patrijotui amžiną atilsį, taip užbaigti savo straipsnį: ut desint vires, tamen est laudanda voluntas. K. Ob.

Tėvyniszki varpai.

Įtekmė gegužio mėnesio. Mūsų poėtai ir jų pegazai. Ties pat paukščiai tosepat eilutėse. Konkursas ant lietuviškų dainų. Meilė tarp lietuvių, lietuviškų laikraščių ir jų išdavėjų. Kauno sondaunųjų draugystė. Priežastis reikalingumo sulgyti kalendorius Rusijoje.

Jau seniai praslinko gegužis. Tai ir gerai, nes tiktai atsiliuosavus nuo jo arčiausios įtekmės galima apie jį ant šaltos pasikalbėti. Gegužyje kalbėti apie gegužį, taip sau žmogisku liežuviu . . . ne, tai nedasiekiamas daigtas.

Gegužis tai mėnesis poėtų, lakštingalų, meilės ir lapienės. Tame mėnesyje visi kalba eilėmis, gieda sykiu su lakštingalomis, mylisi ir . . . valgo lapienę. Tai-gi, rodosi, tik apie tuos dalykus pridera rašyti, atmenant gegužį.

Ištabi to mėnesio įtekmė, ypač ant poėtų. Tegul tik atgaivinanciu savo kvapu pustelia ant jų — tuojaus tie nelaimingi taiso sau pentinus, balnoja pegazus ir žingine, šuoliu, riščia, zovada — joja. Poėtai — na tegul sau — bet jų pegazai (kalbu apie šios dienos Lietuvos poėtus) — Dieve mieliausias! vienas spangas, kitas šlubas, trečias be klubų, ketvirto tik skura ir kaulai — retai, retai kur pamatysi geresnį darbinįką arkli, o jau apie stoninius eržilus tai nēr kę nē kalbėti — visai tokių nerasi. Žiurint ant lietuviškų pegazų, rodosi, kad juos žydėliai pirkto ant Parnaso laike jomarko, kaipo atliekanas, ilgę laikę važiojo vandenį, o paskui pardavė lietuvių šios dienos poėtams ant skuros.

Kę daryt? neturėdami geresnių, jojame ir ant tokių, varydami juos pentiniais, keliais, čiulpimu lupų ir rėkimu naaa! Tie patys pegazai, tur but pajutę ant savo strėnų jau ne žydo botagę, tik lengvybę poėto, mat nežemiško sutvėrimo, muistos ir užrietę uodegas šokinėja. Atsimenu, kad gegužyje ir mano kumelpalaikis (nors ploja šonais) šoko piestu ir spardėsi. Norėjau tada viskę rašyti eilėmis. Bet atsiminęs, kad net ir dël eilių turi buti pritinkanti vieta ir medega, nuolat stabdžiau savo pegazę eiluotais žodžiais (pegazai kitaip nesupranta):

Tprrrr pegaze iš Parnaso,
Nesispardyk sveiks!
Dyrstelk tik ant savo šonų:
Ar tau griut nereiks?

Pegazę tie žodžiai kiekvienę kart apmalsino. Galimas daigtas, kad ir kiti atrastu malšinimo budę dël savo pegazų, jaigu jie kartais nereikalingai spardosi.

Lakštingalos — jau kę teisybė tai teisybė — gieda dailiai. Tik vieno dalyko da negalima permanyi: ar jos visos gieda tapat, ar kiekviena turi savo įpatingę giesmę. Da reikia luktelti — kada pritaikęs tame dalyke fonografę, tada galima bus padaryti analizę iš lakštingalų giesmių, ypač galima bus parodyti, kiek viena lakštingala pamėgždžioja kitę, arba kitais žodžiais: kiek dalių dël savo giesmės pasiima tiesiog iš giesmės kitos lakštingalos. Taip kaip visai ne retai daro mųs dainiai, išsirašydami tiesiog žodžius, musų pirmunų, kitų senesnių dainių.

Tiek to. Kad užmiršti taip nesmagų daigtę, grįžkime prie dainų.

Lietuviškų dainų melodijas renka ir išduoda žmonės jau nuo seniai, bet tarp jų nēra nē vieno

lietuvio. Žinoma, jaigu už mus kas atlieka darbę, tai kam mes turime prie to kišti rankas? Mes nē nepasiulėme niekam, jaigu jau patys negalime, idant kas uždainuotu platesniam svietui lietuviškas dainas ir parodytu, kad ir juos įturi savyje daug jausmo ir grožybės. Švetimtaučiai sugėdino mus ir tame dalyke. Varšavos giesminįkų draugystė „Lutnia“ apgarsino ant pereinų metų gegužio mėnesio konkursę sudetų ant choro lietuviškų dainų. Rodėsi, kad tokis konkursas sujudęs lietuvius ir prisiųs jie neišpasakytę skaitlių pritinkanciu veikalų. Reikia žinoti, kad lietuvių, mokanciu sudėti giesmes ant balsu, yra ne mažas skaitlius. Nors konkursas tas buvo apgarsintas beveik visuose lenkiškuose laikraščiuose, taip išsiplatinusiuose tarp lietuvių inteligentų, bet lietuviai apie jį turbūt nežinojo — matote . . . neuztėmyjo visi, lyg susitare. Dël stokos veikalų konkursę atidėjo ant lapkričio pereinų metų. Ir tuom žygiu lietuviai . . . neuztėmyjo. Vėl iš tos pačios priežasties konkursas nepasisekė ir reikėjo jį atidėti ant 1 dienos vasario šių metų. Tuom žygiu tapo šis tas prisiųsta ir konkursas atliktas. Pirmasias dovanas gavo S. Niedzielski, o antrasias A. Polinski. Dainos, išrinktos ant konkurso, bus patalpitos „Varpe“, jaigu ne visos, tai bent-gi pritinkesnės.

Apie meilę nēr kę daug pasakoti. Ji tarp lietuvių žydi ne tik gegužio mėnesyje, bet ir per visus istisus metus. O jei kaip mes mylimės! Jaigu kas netikėtu, tai tegul pažiuri ant meilės tarp mųs laikraščiu, o ypač tarp jų išdavėjų, kaisiojančiu viens kitam koją, kur tik išgalint, dël menko dalyko — dël konkurencijos ir pavydėjimo. Mat mes leidžiame laikraščius, nesigailime nē darbo, nē pinigų dël gero tėvynės, o ne dël kokio ten pinigiško pelno. O kaip mes mylime savo brolius, turinčius kitokias pažiuras (nors šie su tomis pažiuromis gali padaryti tiekpat o kartais daug daugiau gero, nē kaip mes patys)! Tokius netikėlius sykiu su jų darbais ant šio svieto atiduodame į rankas žandarų, o po smert tiesiog į nagus velnių. Su tokiais kitaip negali.

Puikiai šįmet žaliuoja Lietuvoje gegužis, o sulauksime, kad da puikias žaliuos. Kaune naujai įsteigta Sodaunįkų draugystė, kurios uždutė tokia: platiti visoje rėdyboje paveikslingę sodaunįkystę; pritraukti žmones prie užvedimo sodų; duoti reikalaujantiems praktiškas rodas, kaip galima turėti didžiausią naudę iš sodų; buti tarpinįke parduodant vaisius. Draugystė ketina įsitaisyti pačiam Kaune kromę, kur pardavinės vaisius iš vietinių sodų, o taipgi ir iš užrubežinių. Ketina vietinius vaisius siuntinėti į užrubežį ant pardavimo ir šviežius ir visai padarytus ant ilgesnio užlaikymo. Paduotas

taip-gi užmanymas išduoti visiems suprantama rankvedį sodaunįkystės. Iš visos sirdies vėlyju pasivedimo taip naudingai draugystei. Kiek gali numanyti, draugystę įsteigė ponai ir daugiausiai naudos iš jos geradėjęsčių ir gi ponai, turintieji didelius sodus. Vienok, man rodosi, kad draugystė neatstums be niekur nieko ir prastą žmogų, jaigu kartais kreipsis prie draugystės, ar norėdamas pas savę įsiveisti gėresnių vaisinių medžių, arba įieškodamas kokios nors tame dalyke rodos. Draugystės žadėjimai verčia to tikėtis.

Gal but, kad iš to puikiai sodais žaliuojančio aiteitės gegužio džiangsis visi lietuviai sykiu abiejose Nemuno pusėse, nės girdėt šnekotos apie sulyginimą kalendoriaus visose Rusijos dalise. Paskutiniame laike rusai pradėjo labai rugoti ant to nelygumo kalendorių senos ir naujos gadynės, vartojamų valstijos viduriuose. Misljate, kad Rusija nori sekti visą svieta ir pritaikyti senos gadynės kalendorių prie naujos? Anaipitol! nori naują kalendorių sušerti senam. Pažiūrėkime, kokias priežastis paduoda. Kiekvienas nurodo ant ko kito — tai ant neparankumo vartojimo antsyk dviejų kalendorių valstijos institucijose, tai ant šio, tai ant to, bet pavartauniausia priežastis štai kokia: Mat, sako rusai, nelygumas kalendoriaus vodijas stačiatikių tikėjimui; stačiatikių šventės pripuola į dvyliką dienų vėliaus už katalikų šventes, tai-gi ką katalikai gali pamislyti apie stačiatikių tikėjimą? o tai, kad stačiatikių tikėjimas kur kas žemesnis už tikėjimą katalikų, nes cerkvė pati savo švenčių neturi, tiktai, sekdamą paskui, perimineja šventes nuo katalikų bažnyčios. Tai štai kur branduolis — da ist der Hund begraben.

Q. D ir K.

Mikroorganizmai.

(Taša.)

Tą pati beveik gali pasakyti ir apie spirito išdirbimą. Į atskiestus rugių ar bulvių miltus deda diastazo miežių, kad krakmolą paversti į cukrų, o paskui mielių, kad cukrų paversti į anglerukštį ir spiritą.

O vynas, ir šitas gėrymas taippat produktas mikroorganizmų; jį išdirba taippat mieliniai grybeliai, tik truputį kitokie. Darant vyną, vynvuogės išspaudžia, bet į skystimą nededa mielių; grybelių pilna visados ore ir ant paviršiaus pačių vynvogių; jie tai vynvogių cukrų ir paverčia į anglerukštį ir spiritą. Vyne spirito esti nuo 6% iki 20%.

Gira, kurią žmonės daro dėl sumažinimo per karščius savo troškimo, taippat produktas mikroorganizmų.

Actą, be kurio ne gal apsieiti nė vieną gospadinę, pagamina taippat mikroorganizmai; bakterija, taip vadinama mycoderma aceti, paverčia spiritą su pagelba rugštdario oro į acto rugštį.

Rugštų piena ir raugitus kopustus valgome taip pat aciū mikroorganizmams. Pieninė bakterija, apie kurią jau aš kalbėjau paverčia pieno cukrų į pieninę

rugštį; nuo rugšties pieno baltymai sukreka-iškrinta. Dvi bakterijos — pieninė ir kita, vadinama Clostridium butyricum išdirba tas rugštis, ką yr raugituose kopustuose.

Nurodysiu dar ant dviejų gėrymų, kuriuos tankiai vartoja, kaip vaistus: *kumyso* ir *kefiro*. Kumysas darosi iš kumelių pieno su pagelba mielių, kurios paverčia cukraus piena į spiritą ir anglerugštį. Spirito kumyse esti iki 2%. Kefirą dirba iš karvių pieno su pagelba mielinų grybelių ir bakterijų. Šitu du gėrymu labai gerai susirgusiems sausligia ir šiaip silpniems žmonėms; jie gana greit padidina žmogaus spēkas.

Gal užteks paveikslų, kurie parodo, kaip žmogus eksploatuoja mikroorganizmus dėl savo gero. Jai mesime akią ant visų paminėtų procesų, tai visur vieną ir tą patį pamatysime: mikroorganizmai visur cukrų išskirsto į prastesnias sąjungas — anglerugštį ir spiritą ar į kokias nors rugštis, tokie procesai vadinasi *rugimu*.

Bet dar ne viskas; aš nieko nesakiau apie tokį dalyką, kurio svarbumas pogimis, o sykiu ir dėl žmogaus yr neišpasakytai didelis; aciū mikroorganizmams visi gyvi daigtai tegali užsilaikyti ant žemės. Tuojaus šitai išaiškysiu.

Visi gyvi daigtai, ar tai bus augalas, ar gyvulis, negal amžinai gyvuoti šioje pasaulėje; jau taip surėdyta, kad kiekvienas gyvas daigtas begyvendamas darslenka liepto galą t. y. turi mirti, vienus gyvus daigtus smertis užklumpa angsčiaus, kitus vėliaus, bet nė vieno ne lenkia. Audeklai numirusiųjų augalų ir gyvulių per nekūrį laiką pavirsta, paprastai sakant, į žemę: „kilęs iš žemės, pavirsti į žemę“. Kaip tai pasidaro? Tai, kaip visi gerai žino, darosi per puvimą. Kasgi per procesas tas puvimas? Seniaus mislyjo, kad oro rugštdaris paverčia sukrautas organiškas sąjungas į prastas neorganiškas, kaip antai: organiškų sąjungų angledarį į anglerugštį, vandendarį į vandenį, gymarį į ammiaką ir silvarą arba selytrą ir t. t. Tokių nuomonų laikėsi iki 1837 m., kada Švannas parodė, kad organiška materija be mikroorganizmų negali puti; tai vėliaus eksperimentais patvirtino ir Tindalis; jis parodė, kad skystimas nuo mėsos, jai jį apsaugoti nuo mikroorganizmų, gal stovėti mėnesius ir ne pasmirs, nors rugštdario butu kuonuodangiausiai; tas pats skystimas, ką stovėjo kelis mėnesius giedras, ne pasmirdo, tuojaus pradeda smirdėti, jai tik prie jo dasigauna paprastas oras, užkrėstas mikroorganizmų. Ir taip mokslas dabar kalba, kad ne oro rugštdaris, bet mikroorganizmai yra faktorium puvimos. Bakterija, vadinama *bacterium termo*, tai didžiausia naikitoja organiškos materijos. Jos seklių visados pilna ore, jį greit veisiasi, jai tikt išlygos esti atsakančios, greit ir supuva. Bet pusta ne tik tai, kas yr ant žemės paviršiaus, pusta ir ta organiška materija, ką vandenį įsimaišius, ir ką žeme prislėgta. Taip dideliuose miestuose tankiai į upę leidžia visokius bjaurumus: pamazgas, myžalus, gyvulių ir žmonių mėšlus, nuo ulyčių vandenį ir t. t. Tokių upių vanduo mieste ir tuojaus už miesto esti drumstas, o kaip kada, ypač vasarą net smirda; už kokios mylios už miesto esti visai čystas. Taippat aparto mėšlo jau už metų — kitų, ne rasi, dėlko? dėlto kad jis supuvo, sunyko t. y. pavirto į tokias neorganiškas sąjungas, kurios ar žemėje užsiliko, ar į orą išgaravo. Žemėje, galima pasakyti, tai didžiausias esti puvimos procesas; ją gali pavaldyti laboratorija, kurioje organiška materija persikeičia į neorganišką. Jai pusta kurs nors daigtas ant oro, tai iš pradžių apart neorganiškų, pasidaro dikčiai ir organiškų, tik prastesnių sąjungų, kurios duoda didelę

smarvę; žemėje-gi puvant tankiai gyvmaris ir anglėdaris organiškos materijos pavirsta tiesiog į anglerukštį ir selytrą; užtaigi puvimas žemėje tankiai esti be smirdėjimo; tokį puvimą vadina *mineralizacija*; mineralizaciją atlieka taip pat mikroorganizmai, tik ne *bakterium termo*, o kita kokia, koliaik da neatrasta. Taip, jai žemę gerai perkaitęsi, tai užpylę pasmirdusių myžalų ilgai joje ne rasi selytros; advernai, jai užpils pasmirdusių myžalų ant nekaitętos žemės, selytra atsiras už 24—48 valandų. Tas pats buna, jai žemę apšlakęsi chloroformu, nuo kurio mikroorganizmai lyg sustengsta — nesiveisia. Mineralizacija tuojaus prasideda, t. y. selytra atsiranda, kaip tik chloroformas išgaruoja. (Toliaus bus).

Isz visur.

Wilhelms II. — kaip vadas darbininkų klausymo. — Darbininkų šventė 1 d. gegužės. —

Darbininkų klausymas kasmets eina aštryn. Ne tik mokslu vyrai ir vargšų užstovėjai imasi jį ištyrinėti ir platinti, ne tik vadovai kilstantieji iš tarpo nuengtųjų ir nuskriaustųjų, bet net įstabiausias žmogystės krašte-vainikotieji vyrai, viso krašto vadovai — patys ciecoriai... Taip Wilhelms II., vokiečių vadaspalėpėjas stengiasi pats iš arto prisiziūrėti reikalams bežemių, dirbtuvinių rankpelnių žmonių, pats važinėjo po dirbtuves, rankiojo ten žinias ir pats išsiklausinėjo darbininkų apie jų trukius ir norus. Šį visą apima geismas pagerinti buvį vargstančios dašes žmonijos; neužtenka jam ir akis paguodus vargdienius, imasi jis už to klausymo arčiaus; užkviečia jis net maž visas kitas europines valdžias į Berlyną ant sutarties tame dalyke — ant konferencijos. Šitas užmanas nepraeita tuščiu balsu, — ir tikrai 15 m. d. šių metų susivažiuoja rinkiniai vyrai iš visos maž Europos. Nors vaisiai užkvestines sąteklės negausu, nors galima buvo nuo jos kur daugiau ko laukti, nors surartis pasibaigę ant nuosprendžio vos visupasklidusiausių įtarčių darbo, bet visai vertės nepripažinti darbinikiniai konferencijai negalima. Tiesa, kad skaitant programą Wilhelmo II., žmogus laukę daug daugiau. Bent-gi tuomi gerai, kad dėkavojant konferencijai darbininkų klausymas tapo išvestas ant tikro kelio — juomi ant sykio užsiemę visa Europa; nuo šios valandos jis nebetur ko slapstyti kaip tas lygšiol budavo. Pradžia padėta, — ir ne šiandien, tad ryto taps siek-tiek išrištasi. Sutartiniai nuosprendžiai niekam neužsimetasi ant sprando, jie tik bus paduoti visoms valdžioms dėl priėmimo; naujo jie taipo-gi it nieko mums ne atneša, jie tik sulygina įvairių valdžių buvusiuosius įstatus. Nenuspręstas net ilgumas tarpgymininio darbdienio. Visas pabylesnis susikreips vien maž tiktai apie darbą vaikų, pusugių ir moteriškių ir apie atilsdienį. Vaikai abiejų gymių nesiekusieji 12, o dvilikiniuose kraštuose — 10 metų, negal buti prileidami prie darbo dirbtuvėse; iki to laiko jie tur prabuti moksluose. Pusugiams iki 16 metų reikia uždrausti naktinį ir atilsdieninį darbą. Lyg 14 metų nepaugėliai kuodaugiausiai tegal dirbt ant dienos 6 valandas, ir tad su 1½ valandiniu atilsiu; nuo 14 iki 16 m. kuodaugiausiai 10 valandų su tokiu pat pertruki. Reiktu taip-gi pagal nuomones sąvažiulių nuspręsti darbtarpį ir dėl darbininkų nuo 16 iki 18 m. Kasyklose vaikai iki 14 m, o dvilikiniuose kraštuose — iki 12, negal buti priimant ant darbo. Ir iki šiol Austrijo, Šveicijo, Vokietijo ir Francuzijo kaip ir Rusijo, vaikams negalima dirbtuvėse pristoti iki 12 metų. Anglijoje nuo 10 m. gal darbuotis dirbtuvėse, bet už-

drausta iki 12 m. kasyklose; Hišpanuose ir Danijo taipogi nuo 10 m., o Italuose nuo 9 m. užtat dirbtuviniai įstatai švaicarų prileidžia vaikus prie darbo į dirbtuves vos pabaigus 14 m. Kaip matome sutartiniai nuosprendžiai ne daug kuomi atmainingi. Prasidziugs siek tiek negu darbinikas Belgijo ir Italijo. Mažai taipgi atmainių įvesta sustatant cilę įtarčių apie darbą moteriškių. Moteres ir mergaitės iki 16 m. netur darbuotis atilsdieniais ir naktimis, vyresniosios — kuoilgiausiai 11 valandų, priskaitant čia ir 1½ v. pertrukio. Vyrutos žmonos per 4 nedeles tur ilsėti atlikus sunkumą. Ir pirmiaus jog darbas naktinis labjausiai kartu su vyrais buvo užginamas daugiur-kur tarp kitų rusiški įstatai 1886 m. Nėšios žmonos kur-ne-kur ir iki šiol buvo atleidamos net prieš atliekant sunkumą, ir čia jos ne-skiestamos ant vyrutuų ir nevyruotų. Siekus atilsdienio sątarėjai sustojo pripažinę reikalingu daigtu vieną iš 7 dienų atidėti ant atilsio. Visi sutarę ant nedeldienio, išimant tikt francuzus, kurie klausymą apie tam tikrą dieną apėjo nutylėdami. Geriausiu ir ismintingiausiu nuosprendžiu yra sądėlis reikalaujamas nuo valdžių dėl suglobsenos ir atsparos darbininkų, laike nelaimingų nuotykių, nors ir čia kuodaugiausiai teuzstojami kasėjai giliose ir urvuotose kasyklose. Vienok, kaip ne maž tebutu suskaitomi vaisiai pirmos užkviestinės darbinikinės sątaikos, reikia pasidžiaugti iš pirmo jau pradėto žingsnio, iš pirmo pabandymo išristi sunkiausių mūsų dienos klausymą — pamažinti ir vargą, ir badą beturčių rankpelnių. —

— Nuo laikų Lassalio ir pasirodymo į dienos šviesą Markso veikalo „Turtas ir darbas“ tankiai buvo iki šiol pagirstamas jukinis tarp darbininkų visoje Europoje, gan vienoje, gan kitoje vietoje; tankiai kur kada prisieidavo prisisaukti net prie kareiviško apgynio. Daugiur kur darbinikai po didžias pyles padaro sutaras ir apstabdina darbą, daugiur kur net jie drąsiai susirenka į didžius burius-mines dėl apšnekėjimo savo reikalų ir apskelbimo savo neramumo ir papykimo, bet iki 1. 5. d. šių metų niekad dar nebuvo darbinikai visos Europos apreiškę tokį tarp savęs ryšį ir sątaiką, kokį štai gavome matyti. Ir kad darbininkų — rankpelnių žmonių yra bausis ir skaudus kiekvienas sujudėjimas, labjausiai jaigu jis plačiai užsikrečia, mes galime ir iš to jau vien matyti, kiek tad įbaugino kur nekur gyventojus ir net policiją, viena jau mislis apie „ateinanti 1 d. gegužės m.“. Maž iš visų Europoje pylių prieš 1 d. gegužės daug kas skubinosi išvažiuti į sodžius, idant tikt neįkliuti į rankas išėlusių darbininkų. Visuose miestuose ant tos dienos buvo daug sykių atkartots daugums policijos — ir ne tikt policijos daugis padidjtas, bet ir kareivių buriai ir pulkai buvo tam tikrose vietose sutraukti. Baugštėsi Europoje, baugštėsi ir visoje Rusijoje; kuolabjausiai ir matomai baugštėsi, rodosi, Vienoje, kur takai ir kryžkeliai buvo kareiviais užstatyti. Ta visa baimė buvo kilusi iš tos priežasties, kad 1 d. gegužės buvo apskelbta visuomeniška šventė darbininkų — šventė visoje Europoje. Šventei stojus daug kas po miestus nepradrįso per istią dieną nosės iškišti iš savo buvaines: taip buvo įbaugjti jau girdėtai kada nekada sujukimais ir sumišimais mažesniųjų savo brolių; geidė tokiu budu ir savę išlaikyti sveikais ir mantą savo apgiti, nės nesirodydami mislyjosi ant mislės išėlusiam buriui ne užpluse. Bet šventė dėl įbaugjtujų perėjo laimingai, it mažai kur teprisiėjo nuramjti ir išganioti susirinkusius burius. Apie 1 d. gegužės mums paduoda šitokias žinias iš didesniųjų pylių Europos: Berlyne švenčiančių darbininkų buvo viso gauso iki 30,000. Nuo

ryto kur-ne-kur te buvo matomi maži buriai, susirinkdami jie traukė iš pyles laukan gan į mišką — giria Grünwald, iš kur vėl skaidėsi į kitas vietas, gan į Plötzensee; daug vėl buvo susirinkusių ant laukynės Alexandro, visur lydėjo burius tvirta policija, bet it niekur jai neprisiėjo įsikisti: taip dailiai ir padoriai užsilaikė švenčiantieji darbininkai. Buvo Vokietijoje pylės, kur darbas visai nebuvo pertrauktas. Iš Paryžiaus vakarop 1 d. gegužės padavė šitaip žinią: Paryžius šiandien panašus buvo į šventinantį: magazinai tušti, daug pardavikų uždarė savo šopas. Kelets žmonių liko suimtų. Paš anarchistus atrado peilius ir revolverius. Vienok-gi sujukimų per dieną ne buvo. Bankai buvo uždaryti. Suinta L. Michel ir dar keletą vyrų — anarchistų. Lugdune į kalinį paėmė penkioliką anarchistų ir atrado sądelius sprogstančių daiktų. Saint-Etienne'e paimta 10 darbininkų. Marquis-de Morés tapo paimtas dėl to, kad išreikšė, jogiai jis užlaikė ant rue Troisbornes pasleptą spaustuvę, kur jis spaudino priešvaldiskos įtalpos laiškus ir paskui skleidė po goltas ir vietas susirinkimų darbininkų. Suinti Prevost, sekretorius darbininkų, Skalsos, Cuisse — sąnarys komiteto, Prody — anarchistas, Mordacy — bulanzistas, žodžiu apie 200 vyrų. — Sueimų visoje Austrijoj, kaip ir viso Francuzijoj, buvo labai daug, kiekvienoj pylėje. Iš Vienos 1 d. gegužės telegrafavo: šiandien prieš pusdienį tapo atlikti su kuogražiausiu padorumu apskelbtieji darbininkų sueimai. Niekur nieks nepražengė per iš kalno nubrėžtą bryžį. Nuo ryto matytis buvo buriai po 20 ir 40, paskiaus po 100 iki 200 vyrų, visi traukė į Praterą, kur kaip ir kas metą pasirodė aristokratų corso, vadovais kurio buvo 3 augščiausi kunigaikščiai, ciecoriaus ši sykį nebuvo. Viso labo darbininkų apie pavakarę tesusirinko vos į 8,000. Šventė Vienoje perėjo kuodailiausiai, nes policijai it suvisu ne prisiėjo išimaisyti į tarpą burių. — Kiek tokie iškilmingi susiejimai patiko darbininkams, ir kiek tankiai bus apskelbamos kitos visuomeniškos darbininkų šventės, parodys mums ateinanti laikai. Bet šių metų 1 d. gegužės šventė parodė visam svietui, kiek darbininkų klausymas yra jau sukilęs, kiek jis yra baukštus dėl turtingesnių gyventojų ir valdžių; parodė, jogiai sutartis tarp darbininkų kasdiena aug; aišku, jogiai jaigu, dar ne dabar, tad bent-gi greitame laike galima laukti, jogiai kokie nors klausymai siekio darbininkų bus išrišami neatskyriais buriais darbininkų, bet visa suvienyta stovyla-sutarimu vadovų visų darbininkų. Kaip šimtmetis metų tam atgal baisus dėl valdzios buvo taip vadina-mas tiers-état, taip dabar susivienyjantis darbininkai. —

Dagis.

Korrespondencijos.

Iš Suvalkų rėdybos. Pirmiausiai pasakysiu ši-tą apie pačius Suvalkus, apie tą musų kampo sostapilę. Suvalkai — tai grynai urėdiškas miestas; jisai užango tik nuo tada, kada čia buvo pernešta rėdybos administracija, bet ir dabar gyventojų skaitlius nedidelis — apie 20,000, delto kad vieta, kurioje guli Suvalkai, yra neat-sakanti miestui: toli nuo geležinkelio ir didesnių upių (pro Suvalkus teka tik mažas upelis), užtai komunikacija kuonoblogiausia; laukai kalnuoti prie smilčių ir nevaisingi, gyventojai aplinkiniai neturtingi; nė ant vietos nė aplinkinėje nėra jokios

pramonės, nėra fabriku, nes nėra nė tam atsakančių išlygų, užtatai nėra čia nė prekisko trakto, nė didesnės prekystės, apart vietinės. Miesto gyventojai nekalbant apie kariumenę, — tai urėdninkai, mieščionys, turintieji laukus, arba užsiimantieji amatais yr žydėliai, iš kurių vieni užsiima prekyste ir tarp tų yra keli gana turtingi, kiti užsiima amatais, o kuom maitinasi tretė iš tokio daugelio žydu-gyventojų, tai sekretas, kurį galėtum atrasti tik arčiaus pažinęs jų gyvenimą ir apie kurį gali turėti šioki toki supratimą, žinodamas paveikslingą žydu ekonomiją. Krautuvių didelių čia nėra ir negali buti, nes prekystė tik vietinė; visa prekystė žydu rankose, ne žydiški tik 3—4 kromeliai. Tarp gyventojų — ne žydu, išskyrus urėdnikus, nekuriuos advokatus, daktarus, rejentus, beveik nėra turtingai pasilaikančių; iš urėdnikų gerai laikosi beveik tik maskoliai, retas katalikas.

Abelnai kalbant, Suvalkai — tai menkas miestas, negražus, neturtingas, stovi užkampyje ir jame nėra nieko, kas galėtu vilioti žmogų į tą miestą. Bet, gal, tai tik paviršutiniai jis taip išrodo gal, pati draugija labai smagi ir labai gerai ir pilnai gyvena kaip iš dvasiškos taip ir iš kuniškos pusės? Tiesa, ant tokio nedidelio miesto inteligentų, rodosi, nemažai: čia yra apielinkės sudas (okružnas), kuris turi daug inteligentiškų spēkų, čia yra suvažiavimas sataikos sudžių, kur taip-gi yra žmonių augštesnio mokslo, taip-gi ir kituose biuruose yra kaip-koks žmogus su augštesniu mokslu ir t. t. Bet jaigu spręstum apie budą draugijos gyvenimo pagal inteligentų skaitliu, tai labai apsiriktum. Gyvenimas čia per daug provincionališkas, kaip tai priimta vaditi gyvenimo budą užkampiniuose miestuose, kur nėra jokio beveik intelektuališko gyvenimo. Suvalkuose toks-pat gyvenimas, tiktai in summo gradu. delei ypatingų priežasčių. Draugija dalinasi pirmiausiai į dvį dalį: maskoliai ir lenkai; pirmieji užima geresnes vietas ir viešpatauja savo svarbumu, užtai lenkų kur-kas daugiaus nei maskolių. Vieni su kitais ne susideda ir labai skirtingai gyvena. Ant metų koku du kartu ir lenkai ir maskoliai padaro amatorių teatrą; pelną vieni ir kiti paskiria arba ant pašelpos miesto neturteliams, arba ant namų prieglaudos. Visi lenkai — inteligentai, kaip priimta vaditi moka maskoliškai, taip-gi beveik visi maskoliai supranta lenkiškai. Vienok lenkai nevaikščioja į maskolišką teatrą, maskoliai į lenkišką (jaigu ateina keli ar keliolika tai negali sakyti, kad vaikščioja); kambarys, kur esti teatras, nedidelis (apie 250 vietų), bet laike mask teatro pusiautėsias, pigesnės vietos neužimtos, o laike lenkiško teatro pilnesnis, bet ir iš brangesnių vietų lieka neužimtu. Man rodosi, kad toks patriotizmas

— nesveikas, neišmintingas. Jug pilvo interesai tų neturtelių, ant kurių naudą daro teatras, ne turi jokio susirišimo su kalba, kokioje duoda tuos perstatymus; antra, ir pačiai publikai tie perstatymai nenaudingi: jug, čia nėra jokių gerų pasilinksminimų ir užsiėmimų, raminančių išmintį ir jausmus; teisybė, yra amatorių orkestras, kuris kas subatą duoda koncertus; geras užvedimas, bet sunku reikalauti nuo jo visuomet geros muzikos; užtėmsiu, kad geresni smuikoriai — tai lietuviai, tik silpni lietuviai. —

Toks draugijos pasidalinimas į dvi dalį daro negerą įtakę ant drauginio gyvenimo mažam mieste. Abelnai šiandysčia Maskolijoje reakcija, ypatingas šio krašto, kaip pavergto, politiškas padėjimas, rusifikacijos siekiai — vis tai galutinai niekina žmonišką drauginį gyvenimą. Draugija pasidalinus į mažus pažįstamus ratelius, kuriuose praleidžia atliekamą laiką kuonopraščiausiai: atlikę savo darbus, išsėdėję paskirtas valandas biuruose, senesni lošia iš kazyrų, arba prie stiklelio šnekasi apie paaukštintimus, apie kasdienines miesto naujienas, jaunieji arba susirinkę šoka ir šneka su merginomis „apie meilę“ ir visokius tuštumus, arba susirenka į „knaipą“ ir prie stiklelio turi smagesnes šnekas apie merginas; ... lenkai kartais dar pasiskundžia ir padejuoja ant sunkių laikų. Yra čia dar miesto klubas, kuris mažai pagerina drauginį gyvenimą: iš jo tiek gero, kad gali gauti daug laikraščių paskaityti.

Tikrų lietuvių Suvalkuose labai mažai, bet šiaip lietuvių labai daug: nebijodamas apsirikti, galiu tvirtinti, kad $\frac{3}{4}$ urėdinių katalikų tai lietuviškos kilmės; daug yra atėjusių iš Užnemunės po Lenkmečiui, kada ten pavarė nuo vietų. Tikrieji lietuviai, apie kuriuos aš veliju sav užtylėti, skaito savę svarbiaus mislyjančiais, protingiaus praleidžiančiais laiką, nei kiti; jie pasišneka ko mums reikia, ką reikia daryti etc.! Iš tų kelių mano žodžių, rodosi, galite suprasti, kad drauginis Suvalkiečių gyvenimas labai žemai stovi, dar žemiaus intelektualiskas. Užtatai iš medegiškos pusės čia gana gerai gyventi: visi produktai pigūs, delto kad aplinkiniai ūkininkai neturtingi, neturi iš ko prasimanyti skatiką ir koki tik turi atliekamą daigtą, tuoj neša parduoti: susimus mozurka svarą, pusę svoro sviesto, neša į Suvalkus; padės višta kelis kiaušinius, mozurka eina su jais į Suvalkus ir t. t. Kaip žmogui pasitaiko pavažinėti, tai kelionėje daugiau dažinai ir pamatai; kiek-syk aš važiuoju plentu su žydais, visuomet mislyju ir gailiuosi, kad neatsiranda iš musiškių išmintingas žmogus, kuris užsiimtu važinėjimu pasažierių. Darbas tas duoda gerą pelną, žmogus su karieta ir 2 arkliais uždirba ant dienos 6—7 rub., pasažie-

riams-gi taip-pat butu naudos per konkurencija apsimalšytu žydai — vežėjai, kurie dabar, turėdami tą pelną monopoleje, daro, ką nori, apsieina su pasažieriais, kaip su savo aukomis. Gerai butu kad delto pasidarytu kokia bendrija, susidėtu daugiau pinigų, nusipirktu kelias karietas, kokią 12 arklių, apsieidami gražiai su pasažieriais, pildydami gerai savo reikalą, patrauktu prie savęs važinėjančius.

Teko man buti Senapileje laike licitacijų laukų, parduodamų už skolas: kasdien iš 30 licitacijų nupirkdavo lauką 3—6-se. Mažai pas žmones pinigų, o delko, žinome: ant lauko neužaugo, javai atpigo, kiti-gi uždarbiai, visokie amatai, prekystė — tai rodosi, ne dėl mūsų žmonių. Tuom tarpu jaigu kuris, šiek-tiek prasi-krapštęs akis ir nemiegantis imasi už prekystės tai ir sekasi; ot Pajavonyje, vienas išmintingas žmogus B. pradėjo prekiauti ir gerai jam einasi. Ant galo pridursiu tuo tarpu smagią žinę: žeminiai javai Suvalkų rėdyboje dabar gerai išrodo.

Girininkas.

Politika.

Vokietija. — Francuzija. — Suvienytos Valstijos Amerikos.

Pradžioje gegužės mėnesio Vokietijoje prasidėjo reichstago sėsija. Kaip visada, prasidėjo nuo kalbos imp. Wilhelmo, kurią perskaitė jis pats. Visi seniai laukė jo kalbos, visi norėjo išgirsti ją, nes kaip atsitikimai paskutinio laiko politiškam Vokietijos gyvenime, taip ir budas neseniai pradėjusio viešpatauti imperatoriaus, jo energija, noras paimti į savo rankas politikos vadžias prieš visus pastatė klausymą, kokius politikos principus apskelbs imp. Wilhelmas savo kalboje, atidengiant reichstago sėsiją. Visų laukiama diena užstojo, imperatorius prabilo, ir negali sakyti, kad lukesčiai ir norai butu išsipildę. Kalboje nematyt kokių nors naujų principų; tie, ką apreikšti joje, seniai jau žinomi. Nėra taipgi joje aiškaus atsakymo ant klausymo į kokią pusę kreipiasi norai ir siekimai imperatoriaus, į pusę garbės karžygiškų veikalų ar, atpenz, į pusę ramaus, dermingo truso apie medegišką ir dvaisiską tautos augimą. Iš šitos pusės dabartinė kalba, kaip ir kitos, pasakytos prie kitokių atsitikimų, neaiški ir dvejopa. Čia mini apie projektą reformos darbo tiesdavystės, apie užstojimą žmogiskų ir drauginių tiesų darbininkų, tiesų, išdygstančių ant darbo lauko, o štai apskelbia, jog reikia padauginti kariumėnė, nes išlygos tarptautinio gyvenimo persimainiusios ne ant naudos Vokietijos. Pertai sunku suprasti impėrat. norus ir siekimus, sunku išpėti, kokių keliu ves artymesneje ataigoje tautos gyvenimą. Kalbos neaiškumas, jos dvejojumas, ne mažą šesėlį užtraukia ant žmoniškų simpatiškių užmanymų, su kuriais neperseniai pasirodė imp. Wilhelmas ir kuriuos padavė taipgi ant nusprendimo reichstagai. Dabartinė sėsija reichstago labai spėjama, jaigu atsimisime, kokios atmainos ištiko, nuo kurių gali prigulėti pasisekimas jo darbo. Pirmiausia atsimikime, kad dabar partijos kitaip susidėjusios pagal skaitlių, nekaip anamjam reichstage. Tos, ką užstodavo už valdžią ir jos išikunyją, Bismarkį, t. y. national-liberalai ir dvi konservatyvų partijos, sukriušo

per rinkimus į reichstagą, priešinkai-gi, social-demokratams laisvaimaštanti (freisinnige) ir klėrikalai iš dalies gavo daugiaus pasiuntinių, nekaip pirma turėjo. Toks persimainymas reichstago daugumo ne mažą svarbą turėtu jau ir tada, kada politiškos išlygos pasilieka tos pačios; dabar-gi, atsitraukus Bismarkiui nuo valdžios, jo svarba turi būti dar didesnė. Šiaip ar taip, Bismarkis, iš dalies per savo individuališkas ypatybes, iš dalies dėl priežasčių budo Vokietijos gyvenimo, buvo žmogumi, nuo kurio prigulėjo visas palinkimas ir bėgis politiško tautos gyvenimo. Jaigu jisai ir dabar turėtu savo rankose valdžią, tai, persimainius reichstago daugumai, iš augsto galėtum pasakyti, ką jis pradės, idant sudaryti sau daugumą ir turėti pritarėjus savo užmąnymų. Dabar-gi ilsintės Bismarkiui senatvės dienoje, šalyje nuo verdancio politiško gyvenimo, nesikišant jam aktyviškai į karštus klausymus, ant kurių šimpa dantys politiškių partijų, reichstagas neturės to faktoriaus, kuris pirma padarydavo netikrą, tiktai paviršutinį susidėjimą partijų į daugumą, ir tokiu budu galės išristi paduodamus jam klausymus pagal tikrą susikeitimą principų, kurių laikosi atskiros politiškos partijos. Tarp klausimų, paduotų valdžios ant nusprendimo dabartiniui reichstagui, svarbiausi du: projektas rėformos darbo tiesdavystės ir padauginimas kariumenės. Apie pirmąjį rašiau skyrium straipsnį, kuris gal but patilps į mūsų guoduokijam laikraštį, dėlto šicia paminėsiu apie jį tiktai iš tos puses, kaip priėmė jį reichstagas. Abelnai visos partijos maloniai sutiko valdžios užmąnymą užstoti už darbininkų tiesas ir juridiskai sudavę diti prietikius, išdygstančius ant darbo lauko tarp dviejų luomų su atskirais ir priešingais siekimais; užmėtinėjimus darė tiktai ant atskirų projekto dalių. Taigi social-demokratas Grillenberger kalbėjo prieš aštrias bausmias už sulaužymą sutarčių, kurios, sako jis, bus sui generis įstatymais prieš socialistus ir duos užmokestį darbdaviams už numetimą dabar esančių įstatymų prieš socialistus. Toliaus jis nurodė ant neužtenkančių prisakymų projekto apie laiką ir ilgį darbo, nors sulyginans su tuomi, kas įvesta Šveicarijos tiesdavystėje. Ant galo užtėmyjo, jog projektas nieko nekamba apie darbininkų organizacijas; tiesa, sakė Grillenberger, ir dabar yra nekuriuose vietose darbininkų komitėtai, bet projektas nedaro jų priverstinai visur. Dėlto tai ir padavė social-dėmokratija savo projektą apie įtaisymą darbininkų kamerų, biuro ir atskiros viešpatystės instancijos dėl darbo reikalų. Pasiuntiniai kitų partijų taipgi nurodinėjo ant perdaug didelių bausmių už sulaužymą sutarčių. Prekystės ministėris Berlepsch teisino reikalingumą tokių bausmių ir, kad patvirtiti savo nuomonę, nurodė ant to, jog per šamoksliaus tankiausiai tampa sulaužytos sutartys; taigi 1889 metuose buvo 574 šamoksliai, prie kurių prigulėjo 234,961 darbininkas; iš jų 206,395 darbininkai buvo sulaužę sutartis. Toliaus, buvo užtėmyta ant to, kad projektas per daug daleidžia administracijai daryti išskyrimus iš prisakymų apie atilį šventomis dienomis, arba darbą vaikų ir moterų ir k. k. Kadangi nei viena partija nestovi prieš projektą principališkai ir tik atskiros jo dalys išsaukia kritiką, tai gali tikėtis, kad su šiokiomis ar tokiomis atmainomis projektas taps priimtas. Visai kitaip sutiko reichstagas projektą apie padauginimą kariumenės. Kaip visada, karščiausiai priešingais pasirodė Liebknecht, social-dėmokratas, ir Richter, laisvai-maštantis. Abudu kalbėjo prieš projektą dėlto, kad kiekvienas padauginimas kariumenės uždeda ant tautos naujus mokesčius, per ką susimazina pelnas mokančių juos, ir atitraukia nuo darbo pačiam vieke

žmones, kurie tarnaudami kariumenėje nei krislelio ne pridėda prie ukiško tautos pelno. Kaipo ėkvivalentą padauginimą karumenės Richter pastatė reikalingumą sutrumpinti tarnystės laiką kariuonoje. Tarp kitų klausimų, paduotų reichstagui, didesnią svarbą turi klausymas apie krėditą ant naujokinytės reikalų Afrikoje. Idant Vokietija galėtu išplatinti savo naujokynus šitam krašte ir užstelbti augancia įtekme Anglijos, jai reikia paimti nuo tautos daugiaus pinigų ir apversti juos ant naujokinytės siekių. Social-dėmokratams ir laisvai-maštanti nepritaria naujokinytės politikai, nes, pagal juos, Afrikos naujokynai neturi jokio ėkonomiško naudingumo dėl Vokietijos, o tiktai ėkonomiškas naudingumas, sako jie, galis išteisinti tas aukas, kurias turi nešti tauta vardan naujokinytės siekių. Kitaip žiuri ant šito klausymo konservatyvai, klėrikalai ir nacional-liberalai, kurie apsprendžiant jį padarys daugumą, ir tokiu budu reikalaujamas krėditas bus priimtas.

Boulanger, užsikeitęs palaiminti Francuziją dovanomis laisvės ir aprupinimo visiems tikrų, nefiktyviskų tiesų žmogystos, jau atsisakė nuo išganingos misijos. Laiske, rašytam vice-prezidentui balanzistų komitėto, atvirai pripažino, kad jau laiks paliauti drumščius vandenį rėpublikos, kurią buvo užsimanęs atgaivinti, sėdamas politiškam gyvenime naują, sveiką sėklą, iš kurios turėjo išdygti pageidauti vaisiai. Vienkart apreiškė, jog komitėtą apskelbia paleistu, ir pataria vadams savo pulko apversti savo pajiegas ir laiką ant tarnavimo tiems siekiam, kuriuos parodo jiems idėalai ir norai; pats-gi pažadėjo užsiimti ištyrinėti darbininkų klausymą, idant užsitarnauti simpatijas, kurias jie reiskė ir nepaliauja reiskią. Baigdamas-gi rusų ėpistoliją, pasizada pasilikti kareiviu Francuzijos ir dėmokratijos, kuris visada bus pasirėngęs tarnauti joms ir padėti už jas savo galvą, jaigu tėvynei prireiktu sunaus, liejusio už ją savo kraują. Artymiausia priežasčia kriziso „brave général“ ir Co. buvo nepasisekimas per rinkimus balandžio mėnesyje į Paryžiaus municipalitėtą, į kurį pateko tiktai du jų partijos. Dėlto vienok negali sakyti, kad rėpublika butu paskutiniai nusikračius nuo savo priešų, kurie prisidėngdami gražiais žodžiais ir dėvizais stengiasi patraukti ant savo puses kuodaugiausiai pritarančių, idant datirti labai abejotiskų siekių. Nereikia užmiršti tai, kad nors ir visai spaudžia balanzistus, kaip sunus pažadėtos žiamės, vis tik per paskutinius rinkimus jie gavo į šimtą tukstančių balsų ir, kas svarbiausia, už juos balsavo daug darbininkų. Tai aiškiai parodo, kad turinti savo rankose valdžią neužganėdina daug reikalų, kuriuos reikia neatbutinai užganėdinti, idant viešpatystė galėtu tvirtai stovėti, ir dėlto vis dar yra gaivalai, tarp kurių paojinga agitacija gali turėti pasisekimą, nors tie gaivalai ir pasiduota jai vien tik dėlto, kad išreikšti protėstą valdantiems, o ne iš tikro noro ir tikrų pažiurų. Užtai, idant visai užimti dirvą, ant kurios dygsta Boulanger et consortes, viešpatystė turi atdžiaus klausyti balsų, šiaukiančių jos pagelbos, ir tam tikromis rėformomis išnaikiti priežastis neužsiganėdinimo.

Vašingtonė pradžioje balandžio mėnesio pasibaigė kongrėsas, ant kurio buvo pasiuntiniai 19 Amėrikos rėpublikų. Kongrėsas priėmė projektą įtaisyti tarptautinį sudą dėl išrišimo nesutikimų, kylančių tarp rėpublikų ant tarptautinės dirvos. Kongrėsas taipgi nusprendė, jog atėmimas teritorijos karės keliu neturi būti daleistas ir kad nei viena rėpublika negali atsisakyti nuo pasidavimo užmantam sudui. Ant galo kongrėsas išreiskė norą, kad toki pat sudą įtaisytu Europoje ir kad dėlto rėpublikos praneštu apie tai viešpatystėms per savo pasiuntinius. —

Ei mergele kur buvai.*)

Ant balsu sudėjo S. Niedzielski.

Iš lėto.

1 dov.

Ei mer - ge - le kur bu - vai? kur tu vaik - štį - nė - jai?
 Ei ber - ne - li kur bu - vai? kur tu vaik - štį - nė - jai?

kur tu ko - jas su - šla - pai? ką tu vei - ki - nė - - - jai?
 kur tu ko - jas su - šla - pai? ką tu vei - ki - nė - - - jai?

*) Kas žino tikrus šios dainos žodžius, meldžiamas, teprišiučia juos į rėdystę Varpo.

Varpelis.

Gromatnyčia.

Do Suntiņi apturėjom; reikalautus brolius prisiųsime; kitų dalykų dėl per gromatą žinią priduosime.

Kvitas.

uz dovanas knygų spaudėjystės mokintiniems:

Nuo Le. izš Pa. 8 rubl.

„ Ožio 5 rubl.

13 rub.

Apgarsinimai.

Apgarsinimas prenumeratos Žodyno Kunigo Mykolo Miežinio.

Dangelis atsiunčia į Tilžės knyginyčia užklausimus, ar ne galėtu gauti lietuvišką žodyną, ale kniginikai priversti yra atsakyti, nes Kursaičio žodyno kupėystoje jau visai nėra, o naujas žodynas kunigo Miežinio dar neišėjo, dėl stokes kašto. Buvo pradėtas spausti, ale, mirus autoriui, turėjo pasiliauti, dėlto kad ne buvo kam dnoti kaštą. Dabar keli lietuviai sustatė komitetą dėl veikesnio išdavimo to veikalo su pagelba prenumeratos.

Tai gi šiuom apgarsinimu užprašom mylėtojus lingvistikos abelnai ir mylėtojus lietuviškos kalbos ypačiai, prisidėti su savo pinigais prie šito didei svarbaus dėl lietuvių, latvių lenkų ir

maskolių darbo, nes žodynas išeis keturiuose kalbose: lietuviškoj, latviškoj, lenkiškoj ir maskoliškoj.

Žodynas dėl užsirašančių iš augšto kaštus 2 rublių arba 5 markius, o perkant po išėjimui atseis 3 rubliai.

Kas nori idant žodynas greit pasirodytu, tegul siunčia pinigus ant antrašo:

Saunius p. Neukirch Rokaiten.

Sykiu su pinigais prašom siųsti žinią į rėdystę „Varpo“ arba „Šviesos“, dėl kontroles.

Žodynas turės apie 350 puslapių in 8-vo smulkaus rašto

Išdavejai:

Szernas.

Jons.

Isz prižasties atradimo Lietuvoje raszyto akmens,

parasyta Jono Basanavicziaus, galima per manę, 15 kap. markomis įsiuncziant, tiesiog į Maskolija prisiųsta, gauti.

Kr. Woska,

Ragainej-Ragnit (Ostpreussen).

Rankraščius ir atsisaukimus rėdystė meldžia siųsti tiesiog į Ragainę po antrašu:

Kr. Woska, Ragnit (Ostpreussen).

Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus, Bitėnuose, per Lompėnus.

Spauzdintą pas Kr. Woską, Ragainėje